

LA VIDA

DEL MUNDO

Serafina
de
Requena

Requena

I
000888

UNIVERSIDAD
DE SALAMANCA

GRUPO UNALIS

BIBLIOTECA
DE LA
UNIVERSIDAD DE SALAMANCA.
Sala Est. Tab. Núm.

2

79

UNIVERSIDAD
DE SALAMANCA

GREDO.SAL.E.S

2-12-9-19

Veteres de re militari Scriptores

Frontinus (Sextus Julius)

Strategemata

Libri quatuor

(Nota)

num. 36. cap. 8. num. 20.

(Nota) Falta en este exemplar el Prefacio y los libros primeros del primer libro los capitulos siguientes. 1° 2° 3° 4° 5° 6° 7° y 8°; en los asuntos por el orden que estan tratados son estos:

- 1° De occultandis consiliis.
- 2° De explorandis consiliis hostium.
- 3° De constituendo statu belli.
- 4° De transducendo exercitu per loca hosti infesta.
- 5° De evadendo ex locis difficillimis.
- 6° De insidiis in itinere factis.
- 7° Inveniamus ea, quibus deficiamus, videantur non deesse, aut eorum compleretur.
- 8° De distingendis hostibus.

I
00088

6107
A7

¶ De seditione militum compescenda. Ca. viiit.
¶ Quemadmodum intempestiua postulatio pugne in-
bibeatur. Ca. x.
¶ Quemadmodum incitandus sit ad prelium exerci-
tus. Ca. xi.
¶ De dissolurendo metu/quo milites ex aduersis conci-
derunt omnibus. Ca. xii.

¶ De occultandis consiliis. Ca. i.

m Arcus Portius Cato deuictas a se ciuitates Hi-
spanie existimabat in tempore rebellaturas fi-
ducia inuorum scripsit itaq; singulis ut diru-
erent munimenta. minatus bellum nisi cofestim obtem-
perassent: epistolasq; uniuersis ciuitatibus eodez die red-
di iussit: unaqueq; urbium sibi soli credidit imperatum
Contumaces conspiratio potuit facere: si omnibus idez
denuntiari notu fuisset: ¶ Hamilcar dux penorum ut
in Siciliam inopinanter appelleret classem/non pronun-
tiauit quo proficisceretur sed tabellas in quibus scriptu
erat quam partem uellet petere uniuersis gubernatori-
bus dedit signatas. precepitq; ne quis legeret: nisi ui tem-
pestatis a cursu pretorie nauis abductus esset. ¶ C. Lelius
ad Syphacem profectus legatos quosdam ex tri-
bunis & centurionibus per speciem seruitutis ac mini-
sterii exploratores secum duxit: ex quibus. L. Statoriu
quia sepius in eisdem castris fuerat quidam ex hosti-
bus uidebantur agnoscere: occultande conditionis eius
causa baculo ut seruum castigauit. ¶ Tarquinus super-
bus pater principes Gabiorum interficiendos arbitratus
quia hoc nemini uolebat innotescere comissum/nihil
nuntio respondit qui ad eum a filio erat missus: tamen

In tempore rebellaturas

uirga eminentia papauerum capita cum forte in orto
ambularet decussit. nuntius sine responsione reuersus re
nuntiauit adolescenti Tarquinio / quid agētem patrem
uidisset. ille intellexit idē esse eminentibus faciēdum
¶ Cēsar qui suspectam habebat Aegyptiorū fidem per
speciem securitatis inspectione urbis atq; operum ac si
mul licentioribus cōuiuiis deditus / uideri uoluit captū
se se gratia locorum / ut ad mores Alexandrinos uitāq;
deficeret: atq; inter eam dissimulationem preparatis sub
sidiis occupauit egyptum. ¶ Ventidius Parthico bello
aduersus Pachorum regem non ignarus pharneū quē
dam natione tyriestem / ex his qui socii uidebantur om
nia quę apud ipsos agerentur nuntiare parthis perfidi
am barbari ad utilitates suas cōuertit. Nā quę maxime
fieri cupiebat ea se uereri ne acciderent / quę timebat /
ea ut euenirent se optare simulabat: Sollicitus itaq; ne
parthi ante transirent Euphratem / q̄ sibi superuenirent
legiones quas in capadotia trans Taurū habebat. Studi
ose cum proditore egit / uti solemnī perfidia parthis sua
deret per zeucma traicerent exercitum qua & breuissi
mum iter est. & omisso alueo euphrates decurrit. Nāq;
si illac uenirent asseuerabat se oportunitate collium usu
rum ad eludendos sagictarios: Omnia autem uereri si se
in patentes campos proiecissent. Inducti hac affirmatio
ne barbari inferiore itinere per circuitum adduxerunt
exercitum. Dumq; fusiores ripas & hoc oposiores
pontes iungunt instrumentaq; moluntur. xl. amplius
dies impenderunt / quo spatio Ventidius ad contrahen
das usus est copias. Eisq; triduo anteq̄ parthis adueni
ret receptis: acie commissa uicit parthos & interfecit.
¶ Mythrydates circūuallante Pompeio / fugam in pro
ximā diem moliens / huius consilii obscurandi causa / la

Cēsare

Ventidius

Mythrydat.

rius & usq; ad applicitos hosti ualles pabulat: Colloca
tūq; cum pluribus auertende suspitionis causa im
posterum constituit. Ignēs autem frequentiores per tota
castra fieri iussit. Secunda deinde uigilia per ipsa castra
hostium agmen eduxit. ¶ Imperator cēsar Domitianus
(Augustus Germanicus) cum germanos qui in ar
mis erant uellet opprimere / nec ignoraret maiore bellū
molitione inuituros; si aduētum tanti ducis presensissent
profectionem suam sensu obtexuit galliarū. sub quibus
inopinato bello affusus: contusa immanium ferocia na
tionum prouinciis consuluit. ¶ Claudius Nero cum
cuperet H. Iulianam copiam eius anteq̄ Hannibali fra
tri iungerentur occidere. Iccircoq; festinaret se Liuius Sa
linator collegae suo / cui bellum mandatum fuerat / paru
fidens uiribus quę sub ipso erant adiungere: neq; tam
discessum suum ab Hannibale cui oppositus erat senti
ret. x. milia fortissimorum militū elegit: precepitq;
legatis quos relinquebat / ut eadem stationes & uigilię
quę agerentur totidem ignēs arderent / eademq; facies
castrorum seruaretur: ne quid Hannibal suspicatus au
deret aduersus paucitatem relictorum. Cum demum in
umbria occultatis itineribus collegae se iunxisset uetuit
castra ampliori ne quid signi aduentus sui pœno daret
detracturo pugnam si consulum iunctas uires intellexi
set. Igitur inscium duplicatis aggressus copiis superauit
& uelocius omni nuntio rediit ad Hannibalem. Ita
ex duobus callidissimis ducibus penorum eodem con
silio Alterum celauit: Alterum oppressit.
¶ Themistocles exhortans suos ad suscitandos festinā
ter muros quos iussu Lacædemoniorum deiecerant
legatis Lacædemonem missis qui interpellarent

Domit

clau. n

Themise

respondit uenturum se ad diluendam hanc existimati/
mationem & peruenit Lacedaemonem ibi simulato mor/
bo aliquantulum tempus contraxit & postquam intellexit su/
spectam esse tergiversationem suam contendit falsum
ad eos rumorem et rogauit ut mitterent aliquos ex prin/
cipibus quibus crederet de munitione Athenarum/
suis deinde clam scripsit ut eos qui uenissent retinerent
donec refectis opibus confiterentur Lacedaemonis mu/
nitas esse Athenas nec aliter principes eorum redire posse
quam ipse remissus foret: quod facile prestiterunt Lacede/
monii: ne unius interitum multorum mortem pensarent.

Luci. Furi?

Lucius Furius exercitu producto in locum iniquum
cum constitisset occulte sollicitudinem suam ne reli/
qui trepidarent paulatim se inflectentes tanquam circumitu ma/
iore hostem aggressus conuerso agmine ignarum rei
que agebatur exercitum incolumem reduxit. Metel/
lus in Hispania interrogatus quid postera die facturus
esset tunicam meam si eloqui posset inquit comburerem

Metellus

Lucini? crass?

M. Lucinius Crassus percontati quo tempore motu/
rus esset castra respondit uereri se ne tuba id audiat

in mstra metatu rus

De explorandis consiliis hostium. Ca. ii.

Scipio africa

Scipio Africanus capta occasione mittendae ad
Sypbacem legationis cum Lelio seruorum ha/
bitu tribunos & ceterum electissimos ire ius/
sit: quibus cure esset prospicere regias uires/hi cum Ei/
berius castrorum positionem scrutarentur equum de
industria dimissum tanquam fugientem persecuti maximam
partem munimentorum circueuerunt: que cum nuntias/
sent incedio confectum est bellum. Q. Fabius maxi/
mus bello Hetrusco cum adhuc incognite forent Ro/
manis ducibus sagatiores explorande uis fratrem Fabi/

in Vallus
Q. fab. Max

um Cesonem peritum lingue Hetrusce iussit Hetrusco
habitu penetrare Cininiam siluam intentatam ante mi/
liti nostro: Quod is adeo prudenter atque industrie fecit
ut transgressus siluam umbrosas camerae cum animadu/
uertisset non alienis nomini Romano ad societatem con/
pulis. Carthaginenses cum animaduertissent Alexan/
dri ita magnas opes ut Africe quoque immineret unum
ex ciuibus uirum acrem nomine Hamilcharem Rho/
dium iusserunt simulato exilio ire ad regem: omniq;
studio in amicitiam eius peruenire: qua is potitus consi/
lia eius nota ciuibus suis faciebat. Idem Carthaginenses
miserunt qui per speciem legatorum longo tempore Ro/
me morarentur excipientes consilia Romanorum. Mar/
cus Cato in Hispania quia ad hostium consilia alia
uia non potuerat iussit trecentos milites simul impetu
facere instationem hostium raptumque unum ex his in
castra perferre incolumem: tortusque ille omnia suorum
arctana confessus est. Caius Marius consul bello Cym/
brico & thetonico ad excutiendam Gallorum & Li/
gurum fidem litteras eis misit. Quarum pars prior pre/
cipiebat ne interiores que signate erant ante tempus cer/
tum aperirentur: easque postea ante prestitutam diem re/
petiit: & quia referatas repererat intellexit hostilia agita/
ri. Est & alius modus explorandi: quo ipsi duces nul/
lo extrinsecus adiutorio per se prouident: Sicut Aemili/
us Paulus consul bello Hetrusco apud oppidum Colo/
niam dimissurus exercitum in planitiem / contempla/
tus procul auium multitudinem citatiori uolatu e silua
consurrexisse / intellexit aliquid illic insidiarum latere
quod conturbate aues & plures simul euolauerunt. pre/
missis igitur exploratoribus comperit x. milia boio/
rum excipiendo ibi Romanorum agmina in itinere/
easque alio quam expectabatur latere missis legionibus cir

Penetrare c
miriam silu

Carthag

quibus factu

M. Cato

C. Mari

Aemil. Pau

UNIVERSIDAD DE SALAMANCA

Thyamus

Asdrubal

trigosi equi

Alexander

Isax

Fabius max

Byzantijs

cumfudit. ¶ Similiter Thyamenus Florestis filius cum audisset iugum ab hostibus natura munitum ferri premisit sciscitaturus quid rei foret: ac referentibus eis non esse verum quod opinaretur/ ingressus iter ubi uidet ex suspecto iugo magnam uiri uium simul euolasse/ nec omnino residere arbitratus est illic latere agmen hostium: itaq; circumducto exercitu elusit insidiatores. ¶ Hasdrubal frater Hannibalis tunc Liuui & Neronis exercitum/ quare hoc illi non duplicatis castris dissimularent intellexit qd ab itinere strigiosiores notabat equos & coloratiora hominum ut ex uia corpora.

¶ De custodiendo statu belli.

Ca. iiii.

a Alexander Macedo euz haberet uehementem exercitum semper eum statu belli elegit ut acie confingeret.

¶ De eodem.

c Aesar bello ciuili cum ueteranum exercitum haberet: hostium aut tyronem esse sciret acie semper decertare studuit. ¶ Fabius Maximus aduersus Hannibalem successibus preliorum insolentem/ recedere ab ancipiti discrimine & tueri tantummodo Italiam constituit: cunctatorisq; nomen: & per hoc summi duci meruit. ¶ Byzantijs aduersus philippum omni preliandi discrimine uitantes omnia etiam finium tutela/ intra munitoes oppidi se receperunt: assequutus sunt ut philip. obsidionalis more impatens recederet. ¶ Hasdrubal Gylgonis filius secundo punico bello in Hispaniam uictum exercitum/ cum Publius Scipio instaret

per urbes diuisis. Itaq; factum est ut Scipio ne oppugnatione plurium oppidorum distinguere in Hyberna suos reduceret. ¶ Themistocles aduentante Xerxe/ quia neq; prelio pedestri neq; finium tutela/ neq; obsidioni credebat sufficere Athenienses/ auctor fuit eis liberos & coniuges Troezenem & in alias urbes emittendi/ relictoque oppido/ statum belli ad nauale prelium transferendi. Idem fecit in eadem ciuitate pericles/ aduersus lacemonios. ¶ Scipio manente in Italia Hannibalem transmissio in Africam exercitu necessitatem Carthaginensibus imposuit reuocandi Hannibalem. Sicq; a domesticis finibus hostile transtulit bellum. ¶ Athenienses cum Deteliam castellum iporum Lacemonii communissent & frequentius uexarentur/ classem qua Peloponnesum infestarent miserunt consecutus sunt/ ut exercitus Lacemoniorum qui detelie erant reuocaretur. ¶ Imperator cesar Domitianus Augustus/ cum germani/ morte suo e saltibus & obscuris latebris subinde impugnant nos/ tutumq; regressum in profunda siluarum haberent/ militibus per c. xx. milia passuum actis non mutauit tantum statum belli: sed & subdidit dittoni sue hostes quorum refugia nudauerat.

¶ De transducendo exercitu per loca hosti infesta. Ca. iiii.

a Emilius Paulus consul cum in Lucanos iuxta littus angusto itinere exercitum duceret/ & Tarentini ex classe insidiati agmen eius scorpionibus aggressi essent/ captiuis latera euntium pretextuit: quorum respectu hostes inhibuere tela. ¶ Agesilaus Lacemonius cum preda bonustus ex phrigia rediret insequerenturq; hostes/ & ad locorum oportunitate;

Themistocles

Scipio

Athemense

transmissio

Domitia

Aemii Paul

Agesilaus

lacefferent agmen eius / ordinem captiuorum ab utro
 latere exercitus sui applicuit / quibus dum parcutur
 ab hoste spatium transeundi habuerunt. **Lacedemoni-**
dem tenentibus angustias thebanis / per quas transire ha-
 bebat / flexit iter quasi thebas contenderet / exterritis the-
 banis digressisq; ad tutanda menia / repetitum iter quo /
 destinauerat emensus est / nullo obsistente. **Nicobos-**
tratus dux etholorum / aduersus epirotas cum ei aditus in
 fines eorum angustii fierent / per alterum locum irrupsi-
 pturum se ostendens omni illa ad prohibendum occur-
 rente epirotarum multitudine reliquit suos paucos: qui
 speciem remanentis exercitus preberent & ipse cum ce-
 tera manu / qua non expectabatur aditum intrauit. **Aut-**
thophrates perses cum in pessidiam exercitum duce-
 ret / & angustias quasdam pesside occuparent / simulata
 uexatione traiciendi instituit reducere: quod cum pesside
 credidissent / ille nocte ualidissimam manum ad eundem
 locum occupandum premisit / ac postero die totum tra-
 iecit exercitum. **Philippus** macedonum rex / Græciam
 petens cum thermopylas occupatas audiret / et ad eum le-
 gati etholorum uenissent acturi de pace retentis eis ipse
 magis itineribus ad angustias pertendit securisq; custo-
 dibus & legatorum reditus expectantibus inopinatus
 thermopylas traiecit. **Iphycrates** dux Atheniensium
 aduersus Anaxibium Lacedemoniorum in hellesponto
 circa abidon cum transducendum exercitum haberet
 per loca que stationibus tenebantur / alterum autem la-
 tus eius transitus / abscessi montes premerent / alterum ma-
 re ablucret / aliquandiu moratus cum incidisset frigidus /
 or solito dies / & ob hoc nemini suspectus delegit fir-
 missimos quosq; quibus oleo ac mero calefactis precepit
 ut ipsam horam maris legerent / abruptiora transirent: atq;
 ita custodes angustiarum inopinatus oppressit a tergo.

ducis / ueretur ex superiore hostium incursum
 res totas intra uallum obiecit. deinde sublimibus
 circa omnia tentoria ductis tota castra confudit. inter
 septa hostium aditu simul humo & frondibus quas fol-
 lis supererat facta in superiora euasit. **Gn. Foteius**
Crassus Hispaniam cum tribuimibus hominum pre-
 datum profectus ad Histrubalem & ad primos tantum
 ordinis consilio incipiente nocte quo tempore
 nocturno spectabatur per hostium stationes prorupit.
Publius Furius exercitu producto in locum iniquum
 cum constituisset occultare sollicitudinem suam ne reli-
 qui trepidarent paulatim inflectit iter: tanquam circuitu ma-
 iore hostem aggressurus: conuersoq; agmine ignarum
 restitue agebatur exercitum incolumem reduxit. **Pu-**
blus Decius tribunus bello Samnitico / Cornelio cosso
 consule inquis locis deprehenso ab hostibus suavit ut
 occupatum collem qui erat in propinquo modicam ma-
 num mitteret sequi ducem iis qui mittebantur obtulit / ad-
 uocatus in diuersum hostis dimisit consulem: **Decimium**
 autem cinxit obsiditq; illas quod angustias noctu irru-
 ptione facta / cum frustratus esset **Decimus** incolumis
 cum militibus consuli accessit. **Idem** fecit sub **Attilio**
Calatino consule is cuius uarie traditur nomen alii **labe-**
rium nonnulli **Quintum** plurimi **Calpurnium** fama uo-
 citatum scripserunt. **Hic** cum dimissum exercitum in
 eam uallem uideret / cuius latera omnia superiora hostis
 infederat / depoposcit & accepit trecentos milites quos
 adhortatus ut uirtute sua exercitum seruarent in medi-
 am uallem decurreret & ad opprimendos eos undiq; de-
 scendit hostis longoque & aspero prelio petendos occasi-
 onem consuli ad extrahendum exercitum dedit. **Lu-**
cius Minutius consul in Liguria dimisso exercitu in an-
 gustias / cum iam omnibus aduersaretur **claudiane** **Chy-**

N. Ithy
 Igesilanus
 Nicobos
 Iphycrates
 Philippus
 Igesilanus
 Iphycrates
 Ithy

Gn. Foteius

L. Furius

P. Decimius

idem

L. Minutius

Attilij Calatini multa
nomina

dis exemplo numidas auxiliares tam propter ipforum
q̄ propter equorum deformitatem despiciendos iussit
ad equitare faucibus que tenebantur. Primo intenti ho-
stes ne lacefferentur stationem obiecerunt de industria
Numide ad augendum sui contemptu labi equos & per
hulibrium spectaculo esse affectauerunt ad nouitatem rei
laxatis ordinibus barbati in spectaculum usq; resoluti
sunt. Quod dum animaduertit numide paulatim suc-
cedentes additis calcaribus per intermissas hostium sta-
tiones eruperunt: quorum demum cum proximos in-
erunt agros necesse liguribus fuit auocari ad defenden-
da sua/inclusosq; Romanos emittere. ¶ Lucius Sylla bel-
lo sociali apud Eserniam inter angustias deprehensus ad
exercitum hostium cui Duilius preerat colloquio peti-
to de conditionibus pacis agitabat sine effectu. hostem
tamen propter indutias negligentia resolutus aduertens
nocte profectus relicto buccinatore qui uigilias ad fide
remanentium diuideret / & quarta uigilia commissa
cum sequeretur incolumes suos cum omnibus impedi-
mentis tormentisq; in tuta perduxit. ¶ Idem aduersus
Archelaum prefectum Mythydati in capadocia ini-
quitate locorum / & multitudine hostium pressus / fecit
pacis mentionem interpositoq; tempore etiam indutia-
rum & per hec aduocata intentione / aduersarium eua-
sit. ¶ Hasdrubal frater Hannibalis cum saltum euadere
non posset faucibus eius obsessis egit cum CL. Nerone
recepitq; dimissum / in Hispania excessurum cauillatos
deinde conditionibus dies aliquos extraxit quibus om-
nibus immisit per angustos tramites & ob id neglectos
dimittere per partes exercitu ipse deinde cum reliquis
expeditis facile effugit. ¶ Spartacus fossam qua erat a
Marco Crasso circumdatus / celsis captiuorum / pecorum
q; corporibus noctu repleuit & supgressus est. Idem

cum in Velbio obsessus ea parte qua mos asperrimus
erat / ideoq; incustodit ex uimine siluestri carbonas co-
seruit quibus demissus non solum euasit: uerum etiam
ex alio latere gladio ita terruit ut aliquot cohortes / gladi-
atoribus quatuor et septuaginta cesserint. Idem cum a Lu-
cio Varino proconsule preclusus esset / palis per modi-
ca interualla fixis ante portam / erecta cadauera adorna-
ta ueste atq; armis alligauit ut procul intuentibus statio-
nis species esset / ignibus per tota castra factis imagine
uaria deluso hoste copias silentio noctis eduxit. ¶ Brasidas
dux Lacædemoniorum / circa amphypolim ab Athe-
nensium multitudine numero impar deprehensus clau-
dendum se prestitit. ut per longum corone ambitu exte-
nuaret hostilem frequentiam quaq; rarissimi obstabant
erupit. ¶ Hiphocrates in Tracia cum depresso loco ca-
stra posuisset / explorasset autem ab hoste proximum te-
neri collem / ex quo unus ad opprimendos ipsos descen-
sus erat nocte paucis intra castra relictis impauit ut mul-
tos ignes faceret / ductoq; exercitu & disposito circa la-
tera predicta / uigilans passus est transire barbaros locorumq;
iniquitate in qua ipse fuerat in illos conuersa parte exer-
citus terga eorum cecidit / parte castra fecit. ¶ Darius ut
falleret Scythas discessu canes atq; asinos in castris reli-
quit / quos cum latrantes rudentesq; hostis auferret / re-
manere Darium credidit. Eundem errorem obiecturi
nostris ligures per diuersa loca bubalos laqueis ad arbo-
res alligauerunt qui deducti frequentiore mugitu speci-
em remanentium prebebat hostium. ¶ Hanno
ab hostibus clausus locum eruptioni maxime aptum
aggessis leuibus materiis incedit / tuz hoste ad certus ex-
itus custodiendos aduocato milites per ipsam flammam
eduxit admonitos ora scutis crura ueste contegere.

idem

Brasidas

Darius

Bubali

hamo

et ceteros

Th
da
st
Sylla bello so-
ciali
Buccinator
dem.
Hasdrubal
Spartacus

annibal

re insidiorum metu . 1. ob m fidioru metu

ulius

dem

typhycrates

Hannibal ut iniquitatem locorum & inopiam inta-
te Fabio Maximo effugeret noctu boues quibus cor-
nua fasciculis alligauerat sarmentorum subiecto igne
dimisit. cumq; ipso motu adolente flamma turbare-
tur pecus magna discursatione montes in quos actum
erant collustrant Romani qui ad speculandum concur-
rerant primo prodigium opinati sunt. Deinde cum cun-
cta Fabio renuntiassent ille de insidiarum metu suos ca-
stris continuit: barbari obsistente nullo profecti sunt.

De insidiis in itinere factis.

Ca. vi.

Vluis nobilior cum ex sannio in lucanos ex-
ercitum educeret & cognouisset a perfugis bo-
stes nouissimum agmen eius aggressuros fortis-
simam legionem primo ire/ultimo sequi iussit impedi-
menta ita facto cum pro occasione amplexi hostes di-
ripere sarcinas ceperunt: Fuluis legionem de qua su-
pradictum est quinque cohortes in dextram uie partem
dixit quinque ad sinistram atq; ita predationi intentos
hostes explicato per utraq; latera milite clausit cecidit
q; Idem hostibus tergum eius in itinere prementi-
bus dum flumine interueniente non ita magno ut transi-
tum prohiberet moraretur tamen rapiditate alteram
legionem in occulto citra flumen collocavit ut hostes
paucitate contempta audacius sequeretur. q; ubi factum
est legio que ob hoc disposita erat de insidiis hostem
aggressa uastauit. Hypbycrates in Traciam cum pro-
pter conditionem locorum longum agmen deduceret
& nuntiatum esset ei hostes summum id aggressuros
cohortes in utraq; latera secedere & consistere iussit, ce-
teros suffugere & iter maturare transeunte autem toto
agmine lectissimos quosq; retinuit: & ita passim circa
predam occupatos hostes iam etiam fatigatos ipse re-

Boij

quietis & ordinatis suis aggressus fudit exuitq; preda
Boij in silua litana qua transiturus erat noster exerci-
tus succiderant arbores ita ut ex parte exigua substenta
te starent donec impellerentur delituerunt deinde ad ex-
tremas ipsius ingressa siluam hoste proximas ulterio-
res impulerunt eo modo in propagata pariter supra ro-
manos ruina magnam manum eliserunt.

Quemadmodum ea quibus deficiamus uide-
antur non deesse ut usus eorum expleat Ca. vii.

Vcius Cecilius metellus q; uis nauium quibus ele-
phantes transportaret deficiebat iussit dolia
construitorq; tabulamentis ac super ea positos
periculum fretum transiit. Hannibal cum pro alti-
fluminis transitum elephantes non posset pellete neq;
nauium ac materiarum quibus rates continerentur co-
piam haberet iussit ferocissimum elephatum sub aure
uiulnerari & eum qui uulnerasset trahato statim flumi-
ne precurrere elephantes exasperatus ad persequendum
doloris sui autorem transiit amnem & reliquis idem
audendi dedit exemplum. Carthaginensium duces
instructuri classem quia sparto deficiebant crinibus ton-
sarium mulierum ad funes efficiendos uisunt. Idem Mas-
silienses & Rhodii fecerunt. M. Antonius a mutina
profugus cortices pro scutis militibus suis dedit. Spar-
taco copias eius scuta ex uimine fuerunt que coriis te-
gebantur. Non alienus ut arbitror hic locus est refe-
rendi factum Alexandri macedonis illud nobile qui p-
deserta Africe itinera grauissima siti cum exercitu affe-
ctus oblatam sibi a milite in galea aquam spectantibus
uniuersis effudit utilior exemplo temperantie q; si com-
municare uoluisset.

De distinguendis hostibus.
Ca. viii.

L. Cecilius

hanniba

Carthagi

M. anto

Spartaci

Alexand

hor lum
nuf non
phar saly
fenny in
honyz tra
dit q; de
alexandro
hnt frontinus

Horatius

Hannibal

Fabius max.

A. Curius

T. Didius

Poeni

Ortolanus cum ignominiam damnationis sue bello ulcisceretur populatorem patritiorum agrorum inibiuit deustis uastatisque plebeiorum: ut discordiam moueret: quia consensus Romanorum distingueret. Hannibal Fabium cui neque uirtute neque arte belli uidi par erat: ut infamiam distingueret agris eius abstinuit ceteros populatus contra ille ne suspecta ciuibus fides esset magnitudine animi effecit publicatis possessionibus suis. Fabius Max. quinto consul: cum Gallorum unbrorum Etruscorum Sannitium aduersus populum Romanum exercitus coisissent: contra quos et ipse trans apeninum munire castra conuebat. Ipsi Fuluius & postumio qui in presidio urbi erant: ut copias ad Sannium moueret quibus assecutis ad sua defendenda Heltrusci Umbrique descenderunt: relictos Sannites Gallosque Fabius & collega decius aggressi uicerunt. Marcus curius aduersus Sabinos qui ingenti exercitu conscripto relictis finibus suis nos occupauerant occultis itineribus manum misit que desolatos agros eorum uicosque per diuersa incendit. Sabini ad arcendam domesticam uastitatem recesserunt. Curio contigit & uacuos prestare hostium fines & exercitum sine prelio auertere sperare sumque cedere. T. Didius paucitate suorum diffidens cum in aduentum earum legionum quas expectabat trahere bellum & occurrere eis hostem conperisset: concione aduocata aptari iussit milites ad pugnam ac de industria negligetius custodiri captiuos: ex quibus pauci qui per fugerunt nuntiauerunt suis pugnam imminere. At illi ne suspitione prelii deducerent uires omisserunt occurrere eis quibus insidiabatur legiones tutissime nullo excipiente ad Didium puenerunt. Bello punico quedam ciuitates que a Romanis deficere ad Penos destinauerant: cum obides dedissent quos recipe antequam deficerent

Aptari militis ad pugnam iussit

studebant simulauerunt seditionem inter finitimos ortam quam romanorum legati dirimere deberent missos que eos uelut contraria pignora retinuerunt nec ante reddiderunt quam ipsi recuperarent suos. Legati romanorum cum misissent ad Antiochum regem qui secum Hannibalem uictis iam Carthagini habebat: consiliumque eius aduersus Romanos instruebat crebris cum Hannibale colloquiis effecerunt ut is regi fieret suspectus cui gratissimus aliogenus erat & utilis propter caliditatem & peritiam bellandi. Quintus metellus aduersus Iugurtam bellum gerens missos ad se legatos eius corrupit ut sibi regem proderent: cum etiam alii uenissent idem fecit. Eodem consilio uisus est & aduersus thracios. Sed de captiuitate iugurte res pax processit uirum enim tradi sibi uolebat plurimum in consecutus est: Nam cum intercepte fuissent epistole eius ad regios amicos scripte: in omnes eos rex aduertit spoliatusque consiliis amicos postea parare non potuit. Cesar per exceptum quedam aquatorem: cum compisset afranium petreiumque castra noctu moturos: ut citra uexationem suorum hostilia impediret consilia in initio statim noctis uala conclamare milites de preter aduersario castra agimulos cum fremitu et sonitu iussit continuare: quos retentos uolebat arbitrari castra Cesarem mouere. Scipio africanus ad excipienda auxilia cum comeatibus Hannibali uentum terminum dimisit ipse subuenturus. Dionisius Syracusanorum tyrannus cum aфри ingenti multitudine transuri essent in Siciliam ad eum oppugnandum castella pluribus locis munivit custodibusque precepit ut eadem aduenientia hosti dederent: dimissique Syracusas occulte redirent aфри necesse fuit capta castella presidio ibi tenerent quos dyonisius redactos ad quam uoluerat: paucitateque pene par numero aggressus uicit: cum suos contraxisset et aduersarios sparsisset.

Vasa conclamare militis iussit

Romani

Quint. metellus

idem

Cesar

Scipio africanus

Dyonisius

Agelilaus

Manlius

Scylla

Pompeius

Scor

Sertorius

Agelilaus Lacædemonius cum inferret bellum Typhaerne Cariã se petere simulauit: quasi aptius locis motis aduersus hostem equitatu preualentem pugnaturus. per hanc consilii ostensionem/ aduocato in cariam Typhaerne ipse lidiã ubi caput hostiu3 regni erat irruit. oppressisq; qui illuc agebat pecunia regia potitus est.

De seditione militum cõpescenda. Ca. viii.

Vilius Manlius cõsul cum comperisset qd coniuressent milites in hybernis campaniẽ ut iugulatis hospitibus ipsi res eorum inuaderent/ rumorem sparsit/ eodem loco hybernatos atq; ita coniuressentem consilio companiam periculo liberauit & ex occasione nocentes puniuit. Lucius scylla cum legiones ciuium Romanorum pernitiõsa seditione furerent/ consilio restituit sanitatem efficit. Prope enim anuntiarum iussu hostem adesse/ & ad arma uocantium clamorem tolli signa canere discussa seditio est uniuersis aduersus hostem consentientibus. Cneus Pompeius trucidato ab exercitu Mediolani senatu ne tumultum moueret si solos euocasset/ nocentes mixtos eis qui extra delictum erant/ uenire iussit ita & noxijs minore animi metu quia non segregati/ Ideoq; non ex causa culpe uidebantur ac cæsi compararentur & illi quibus integra erat conscientia custodiendis quoq; nocentibus accederunt/ ne illorũ fuga inquitarentur. Cesar cum quedam legiones eius seditionem mouissent/ adeo ut in pernitiẽ quoq; ducis uiderentur confurrecturẽ dissimulato metu pcessit ad milites postulantesq; missionem ultro minaci uultu dedit exauctoratos/ penitentia coegit satisfacere imperatori obsequentioresq; in reliquum operas edere.

Quemadmodum intempestiua postulatio pugne inibeatur. Ca. x.

Virtus Sertorius quod experimento didicerat imparem se uniuerso Romanorũ exercitui ut

de hac seditione ut puto meminit hanc in pte p̄uoluit.

barbaros quoq; inconsulte pugnam exposcentes doceret/ adductis in conspectu duobus equis altero preualido/ altero admodum exili/ duos admouit iuuenes/ similiter affectos/ robustum & gracilem/ ac robustiori imperauit/ equo exili uniuersam caudam abrumpere. Gracili autem ualentiorẽ per singula uellere/ cũq; gracilis fecisset quod impatum erat/ ualidissimus cum in infirmi equi cauda sine effectu luctaretur. Iam inquit Sertorius Romanarum cohortiu3 per hoc uobis exemplũ ostendi milites/ insupabiles sunt/ uniuersas aggredientibus eadem lacerabit & carpet q; per partes attentabit. Idem cum uideret suos pugne signum inconsulte flagitantes crederetq; rupturos impium nisi congregarentur pmissit turme equitum ad lacessendos hostes ire/ laboratiq; submisit alias/ & sic recepit omnes/ utrisq; & sine noxia ostendit quis exitus flagitamã pugna mansisset obsequentissimis inde eis usus est. Agelilaus Lacædemonius/ cum aduersus thebanos castra sup ripam posuisset multoq; maiorem hostium manum esse intelligeret & ideo suos arcere acupiditate decernendi uellet dixit responso dñi/ se ex collibus pugnare iussum. & ita exiguo presidio ad ripam posito accessit in colles. Quod thebani pro metu interpretati/ transferunt flumine & cum facile depulissent presidium ceteros insecuti auidijs iniquitate locorum a paucioribus uicti sunt. Scorio dux dacorũ/ cum sciret dissociatum armis ciuilibus populũ Ro. neq; tã tentandum arbitraretur/ quia externo bello posset concordia in ciues coalescere duos canes in conspectu populariũ comisit hisq; acerrime inter ipsos pugnantibus lupum ondit / quem protinus canes omisa inter se ira aggressi sunt. Quo exemplo prohibuit barbaros ab impetu Romanis pro futuro.

natu

Scorilo

maxim

modũ exercitus sit incitadus ad preliũ. Ca. xi. Abius & Caius manilius consules aduersum

Dissociatũ armis ciuilib; populũ

idem

Agelilaus

Scor

fabi

etruscos propter seditionem detractante prelium exer-
citu/ultra simulauit cunctationem: donec milites probris
hostium coacti/pugna deposcerent: iurarentq; se ex ea
uictores redituros. ¶ Fuluius nobilior euz aduersus san-
nitium numerosuz exercitu & successibus tumidu par-
uis copiis necesse hret decertare/ simulauit unam legio-
nem hostiu a se corruptam ad proditorem imperauitq;
ad eius rei fidem tribunis/ & primis ordinibus/ & centu-
rionibus qum quisq; pecunie aut auri argentiq; haberet
conferret/ ut/ representari merces pditoribus posset
se aut iis qui attulissent pollicitus est consumata uictoria
ampla insup premia daturu/ que sua psuasio Romanis
alacritatem attulit & fidutiā: inde et preclara uictoria co-
missio statiz bello pacta est. ¶ Cesar aduersus germanos
& Ariuistum pugnaturus/ confusis suoz animis p con-
coe dixit nullius se eo die opa nisi decime legionis usu-
rum. Quo consecutus est ut decima tanq; precipue for-
titudinis testimonio cogeret et ceteros puderet/ ne penes
alios gloria uirtutis esset. ¶ Q. Fabius/ qui egregie scie-
bat & Romanos eius esse libertatis que cotumelia exa-
speraret/ & a penis nihil iustum aut moderatu expecta-
bat/ milit legatos carthaginez de conditioibus pacis quas
euz illi iniquitatis insolentie plenas retulissent exercitus
Romanoz ad pugnandu concitatus est. ¶ Agelilaus la-
cedemonioz dux cum prope ab Orcomeno socia ci-
uitate castra hret: compissetq; plerosq; ex militibus pre-
tiosissima rerum deponere intra munimenta/ precepit
oppidanis ne quis exercitum suum ptinens reciperetur
quo ardentius dimicaret miles qui sciret sibi pro omni-
bus suis pugnandu. ¶ Epaminundas dux thebanoz ad-
uersus lacedemonios dimiscaturus/ ut non solu uiribus
milites sui: uerum etiam affectibus adiuuarentur pronu-
tiau in concione destinatu lacedemoniis si uictoria po-

ulius

esar

quin fab

Agelilaus

Epaminud.

tirentur/ omnes uirilis sexus interficere/ uxoribus aut eo-
rum & liberis in seruitute adductis thebas diruere. Qua
concione concitati primo impetu thebani lacedemoni-
os expugnauerunt. ¶ Eutidas dux lacedemonioz pug-
naturus eodem die qua classem uicerant locii quis igna-
rus acte rei/ iulgauit nuntiatu sibi uictoria partium/ quo
constantiores ad pugna milites hret. ¶ Luuius postumi-
us prelio quo cum latinis conflixit oblata specie duoz
ini equis iuuenum animos suoz erexit pollucem adesse
dicens: ac sic prelium restituit. ¶ Archidamus lacede-
monius aduersus archadas bellu gerens: arma in castris
statuit/ & circa ea duci equos noctu impauit clam. Quo-
rum uestigia mane tanq; castor & pollux perequitasent
ostendens ad futuros eosdem ipsis preliantibus psuasit.
¶ Pericles dux Atheniensium/ initurus prelium/ cum
animaduertisset lucum ex quo utraq; acies conspici po-
terat densissime opacitatis uastum / alioquin & diti pa-
tri sacrum ingentis illic stature hominem altissimis co-
turnis & ueste purpurea coma uenerabilem in curru ca-
didorum equorum sublimem constituit: qui dato si-
gno pugne proueberetur: et uoce Periclem appellans
cohortaretur eum diceretq; deos Atheniensium adesse
quo pene primo coniectu teli hostes terga dederunt.
¶ Lucius sylla quo paratiorem militem ad pugnandu
hret predici sibi a diis futura simulauit. Postremo etiaz
in conspectu exercitus prius q in aciem descenderet &
signu modice amplitudinis qd delphis sustulerat ora-
bat petebatq; ut promissam uictoriam maturaret. ¶ Ca-
ius marius quandā magam ex scythia habuit. a qua se
dimicatioem euentus prediscere simulabat. ¶ Q. Se-
torius cum barbaro & ronis indocili milite uteret cer-
uam candida in signis forme per lusitaniaz ducebat &

Cutida

Postum

Archid

Pericle

Sylla

Mariu

setori

ab ea quę agenda aut uitanda essent / p̄noscere se asseuerabat: ut barbari ad omnia tanq̄ diuinitus imperata obedirent. Hoc genere strategematon non tantū ea parte utendum est / qua imperitos existimabimus esse / apud quos his uteremur. sed multo magis ea q̄ talia erunt excogitabuntur ut ab his monstrata credāt. Alexander macedo sacrificaturus inscripsit medicamento aruspiscis manū quam ille extis erat supositurus: litterę significabant uictoriā Alexandro dari quas cum iecur calidū rapuisset & a rege militi esset onsum auxit animū tanq̄ deo spondente uictoriam. Idem fecit Indis aruspex preliuz Eumene cum gallis cōmissuro. Epaminūdas thebanus aduersus lacēdemonios fiduciam suoz religionē adiuuandam ratus arma quę ornamentis affixa in templis erant nocte subtraxit psualitq; militibus deos iter suū sequi ut preliantibus ipsis adessent. Agelilaus lacēdemonius cum quosdam per sax cepisset / quoz habitus multū terroris p̄fert quoties ueste tegitur / nudatos militibus suis / ut alba corpora & umbratica cōtemnerēt ondit. Gelo syracusanoz tyrannus bello aduersus penos suscepto / cū multos cepisset / infirmissimū quęq; p̄cipue ex auxiliatoribus qui nigerrimi erant / nudatum in conspectu suoz produxit ut psuaderet contemnedos. Cyrus rex psarum ut cōcitaret animos populariū tota die in excidenda quadā silua eos fatigauit. de inde post triduū prestitt eis liberalissimas epulas: & interrogauit utro magis gauderent. Cumq; ei p̄ntia probassent / atq; per hoc inquit ad illa pueniendum est. Na 3 liberi beatiq; esse nisi medos uiceritis non potestis: atq; ita eos ad cupiditatez p̄lii cōcitauit. Lucius sylla qa aduersus Archelaum p̄fectū mithrydatis apud pyrea pigrioribus ad p̄lium militibus utebatur / opere eos fatigando compulit ad poscendum ultro pugne signū.

Alexander

idem

Epaminūdas

Agelilaus

Gelo

Cyrus psar. R.

Sylla.

Fabius maximus uertus ne qua fiducia nauium ad quas refugium erat minus constanter pugnaret exercitus / incendi eas prius q̄ iniret p̄lium iussit.

De dissoluendo metu quō milites ex aduersis omnibus conciderunt. Ca. xii.

Cipio ex Italia & Africam transportando exercitum cum egrediens nauem prolapsus esset

& ob hoc attonitos milites cerneret / id qđ trepidationem afferebat constantia & magnitudine animi in hortationem conuertit & ludite inquit milites Africam oppressi.

Cesar cum forte conscendens nauem lapsus esset: teneo te terra mater inquit. qua interpretatione effecit ut repetiturus illas quibus p̄ficiscebatur terras uideretur.

T. Sempronius gracchus cōsul acie aduersus picentes directa cum subitus terremotus utraq; partes confudisset / exhortatione cōfirmavit suos & impulit ut consternatum superstitione hostem inuaderet adhortatosq; uicit.

Sertorius / cum equitum scuta extrinsecus equorumq; pectora cruenta subito prodigio apparuissent uictoriam portendi interpretatus est: quoniam ille partes hostili solerent cruore respergi.

Epaminūdas Thebanus / cōtristatis militibus q̄ ex hasta eius ornamentum infule more dependens / uentus ablatum in sepulchrum Lacēdemonii cuiusdam depulerat: Nolite inquit milites trepidare Lacēdemoniis significatur interritus sepulture enim funeribus ornantur.

Idez cum fax de celo nocte delapsa / eos qui aduerterunt terruisset lumen inquit hoc numina ostendunt.

Idem in stante aduersus Lacēdemonios pugna / cū sedile in quo resederat succubisset / et id uulgo pro tristi excipetur si gnificatione confusi milites interpretarentur Immo inquit uetamur sedere.

Lucius Sulpitius gallus / defectū lunę imminente / ne pro ostento exciperent milites / p̄

re

Fabius M.

Scipio

Cesar.

T. Sempronius gracchus.

Sertorius

Epaminūdas

idem.

idem.

Sulpitius gal.

Agathocles

Pericles

Tymotheus

Chabris

dixit futurum additis rationibus causisque defectionis.
 ¶ Agathocles Syracusanus/ aduersos Penos simili eius/
 dem sideris diminutione qua sub die pugne/ ut prodigi-
 gio milites sui consternati erant/ ratione qua id accide-
 rat exposita docuit quicquid illud foret/ ad rerum natu-
 ram/ non ad ipsorum propositum pertinere. ¶ Pericles
 eum/ in castra eius fulmen decidisset terruissetque milites
 aduocata concione lapidibus in conspectu omnium col-
 lisis ignem excussit/ sedauit turbationem cum docuisset
 similitudinem nubium attritu excuti fulmen. ¶ Ty-
 motheus Atheniensis classe dimicaturus aduersus cor-
 cyceos gubernatori suo/ qui proficiscenti iam classi si-
 gnum receptui ceperat dare/ quia ex remigibus quen-
 dam sternutantem audierat/ miraris inquit ex tot militi-
 bus unam proflixisse. ¶ Chabris Atheniensis/ classe di-
 micaturus circumfuso ante nauem ipsius fulmine exterritis
 per tale prodigium militibus nunc inquit potissimum
 uocanda pugna/ est cum aliorum maximus iupiter ad-
 esse nomen suum classi nostre ostendit.

¶ Sexti Iulii Frontini Strategematum liber
 secundus.

In positis primo libro exemplis instru-
 turis ut mea refer opinio ducem / in
 his que ante commissum prelium agen-
 da sunt: Deinceps reddamus pertinen-
 tia ad ea que in ipso prelio agi solent
 deinde que post prelium/ & eorum que
 ad prelium pertinent: Species sunt.

- ¶ De tempore ad pugnam eligendo. Ca. i.
- ¶ De loco ad pugnam eligend. Ca. ii.
- ¶ De acie ordinanda. Ca. iii.

- ¶ De acie hostium turbanda. Ca. iiii.
- ¶ De insidiis. Ca. v.
- ¶ De emittendo hoste ne clausus prelium ex despera-
 tione reintegret. Ca. vi.
- ¶ De dissimulandis aduersis. Ca. vii.
- ¶ De restituenda per constantiam acie. Ca. viii.
- ¶ Que post prelium agenda sunt si res prospere cesse-
 rint/ & de confirmandis reliquiis belli. Ca. iiii.
- ¶ Si res durius cesserit/ de aduersis emendandis. Ca. x.
- ¶ De dubiorum animis in fide retinendis. Ca. xi.
- ¶ Que facienda sunt pro castris/ si satis fidutię in pre-
 sentibus copiis non habemus. Ca. xii.
- ¶ De effugiendo. Ca. xiii.

¶ De tempore ad pugnam eligendo. Ca. i.
 Scipio in hispania/ cum comperisset Hasdruba-
 lem Penorum ducem ieiuno exercitu mane pro-
 cessisse in aciem/ continuit in horam septimam
 suos quibus preceperat ut quiescerent/ & cibum cape-
 rent: Cumque hostes inedia/ siti/ mora sub armis fatigati
 repetere castra cepissent subito copias eduxit & con-
 misso prelio uicit. ¶ Metellus Pius in Hispania aduer-
 sus Herculeum/ cum ille in oriente portinus die/ instru-
 ctam acie/ uallo eius admouisset: feruidissimo tunc tem-
 pore anni in castra suos continuit in horam diei sextam
 atque ita fatigatos estu/ facile integris & recentibus suorum
 uicit uiribus. Idem iunctis cum Pompeio castris/ aduer-
 sus sertorium in Hispania cum sepe instruxisset aciem:
 hoste qui imparem se duobus credebat pugnam detra-
 ctante/ quoda deinde tpe cum animaduertisset Sertoria-
 nos deposcentes pugnam humerosque exerentes / & lin-
 ceas uibrantes: existimauit ardori cedendum in tpe re-
 cepitque exercitum / & Pompeio idem faciendi auctor fuit

Sapio

Metellus

idem

Postumius consul in Sicilia cum castra eius a Punicis trium milium passuum spatio distarent / & dictatores Carthaginiensium quotidie ante ipsa munimenta romanorum dirigerent aciem exigua manu leuibus assidue preliis pro uallo resistebat: Quam consuetudinem contemnite iam peno / reliquis omnibus intra uallum preparatis ex more pristino cum paucis sustinuit incursum aduersariorum ac solito diutius detinuit. Quibus fatigatis post sextam horam etiam se recipientibus & cum inedia quoque laborarent / per recentes suos / hostem quem predicta profligauerant in commoda fugauit.

Hyphicrates Atheniensis explorauerat eodem assidue tempore hostes cibum capere / maturius uesci suos iussit / & eduxit in aciem aggressusque hostem ita detinuit / ut ei nec confugiendi nec abeundi daret facultatem. Inclinato deinde iam die / reduxit suos / & nihilominus in armis retinuit / fatigati hostes non statione magis quam inedia. Statim ad corporis curam & cibum capiendum festinauerunt. Hyphicrates rursus eduxit et incompositi hostis aggressus est castra. Idem cum aduersus Lacedemonios pluribus diebus comminus haberet / & utraque pars certis temporibus assidue pabulatum lignatumque procederet / quodam die militum habitu seruos laxasque dimisit ad munera milites retinuit & cum hostes dispersi essent ad similia munera expugnauit castra eorum / in eorumque cum fasciculis passim ad tumultum recurrentes / facile / aut cecidit / aut cepit.

Virginus consul in uolsis cum procurrere hostes effusos ex longinquo uidisset / quiescere suos ac defixa teneri pila iussit / tunc anhelantem integris uiribus exercitus sui aggressus auertit.

Fabius Maximus non ignarus Gallos & Sannites primo impetu preualere / suorum autem infatigabiles spiritus inter moras decertandi etiam incallescere / imperat

uit militibus ut contenti essent primo congressu sustinere / ut hostem mora fatigarent / quod ut successit amoto etiam subsidio suis in prima acie uniuersis uiribus oppressum fudit hostem.

Philippus ad cheroniam memor sibi esse militem longo usu duratum Atheniensibus acrem quidem sed inexercitatum & impetu tantum uiolentum ex industria traxit prelium moque languentibus iam Atheniensibus concitatis intulit signa & ipsos cecidit.

Lacedemonii certiores ab exploratibus facti mel senios in eam exarsisse rabiem ut prelium cum coniugibus ac liberis descenderent / pugnam destulerunt.

C. Cesar bello ciuili cum exercitum Aphranii & Petreii circumuallatum siti angeret isque ob hoc exasperatus interfectis omnibus / impedimentis ad pugnam descendisset. Continuit suos arbitratus alienum dimicationi tempus quod aduersarios ira & desperatio incenderat.

Gneus Pompeius fugientem Mythrydate cupiens ad prelium compellere elegit tempus ad dimicationem nocturnum ut aduenti se opponeret atque ita preparatus subitam hostibus necessitatem decertandi iniecit. Preterea sic constituit aciem ut ponticorum quidem oculos perstringeret aduersa luna suis aut illustrem & conspicuum preberet hostem.

Iugurta autem constat memorem uirtutis Romanorum semper inclinato die committere prelia solitum: ut si fugarentur sui oportunam noctem haberent ad delitescendum.

Lucullus aduersus Mythrydatem & Tygranem in armeniam maiorem apud tigranocerta cum ipse non amplius .xv. milia armatorum haberet / hostis uero innumerabilem multitudinem: eoque ipso inhabilem: usus hoc eius incommodo nondum ordinatam hostium aciem inuasit atque ita pertinens dissipauit / ut ipsi quodam reges abiectis insignibus fugerent.

Claudius tyberius Nero aduersus pannonios cum barbari in aciem oriente statim die pro

Philippus
Lacedem
C. Cesar
Gn. Pom

*pontici duntaxat a potu
regione rursus rex fuit
Mythrydate*

Iugurta
Lucullus
Clau. Tibe

de gōs pōm
de isto mēse
ris & oēs

cessissent continuit suos: passusq; est hostem nebula & bymbribus qui forte eo die crebri erant uerberari. Ac demū ut fessum stando & pluuia non solum animo sed lassitudine deficere animaduertit signo dato adortos lupauit. ¶ Cēsar in Gallia quia comperat Ariouisto germanoz regi institutū & quasi legem esse militibus non pugnandi decrescēte luna tum potissimū acie cōmissa impeditos religiōe hostes uicit. ¶ Diuus Augustus uel spasianus iudeos saturni die quo eis nefas est quicquaz serie rei agere adortus: lupauit. ¶ Alex. lacedemonius aduersus Athenienses apud Egypotanos instituit certo tpe infestari naues Atheniesiuz deinde reuocare classez: q̄ re in cōsuetudinē ducta cū Athenieses post digressuz ei9 ad cōtrahēdas copias dispgerent/ extēdit ex cōsuetudine classez: & recepitū hostiū maxia pte ex more delapsa adortus reliquos occidit: & uniuersas naues
¶ De loco ad pugnā eligendo. Ca. ii. (cepit. Arcus Curius quia phalāge regis Pyrrhi explicitē resisti non posse animaduertebat dedit operam ut in angustiis confligeret: ubi conferēta sibi ipsi essz impedimēto. ¶ Gneus Pōpeius in capadocia elegit locum in castris editum: unde adiuuante pcliuio impetum militum facile ipso discursu Mythrydatem lupauit. ¶ Cēsar aduersus Pharnacem Mythrydatis filium dimicaturus: in colle instruxit aciem: que res expeditam ei fecit uictoriā. Nam pila ex edito in subeuntes barbaros emissa protinus eos auerterūt. ¶ Lucullus aduersus Mythrydatem & Tygranem in armenia maiore apud tygranocertam dimicaturus/ collis proximi planum uerticem raptim cum copiarum parte adeptus/ in subiectos hostes decurrit: & equitatum eorum a latere inuasit: auersumq; & eorūdem parte pedites perturbatione insequutus clarissimam uictoriam rettulit.

Cēsar
Augustus.
Alexander
Mar. Curius
Gne. Pompei.
Cēsar.
Lucullus

Saturndies. est sabbatū & a sufficienti diuisione. Solis dies. dominum

Ventidius

Ventidius aduersus Parthos nō ante militem eduxit q̄ illi quingentis non amplius passibus abessent atq; ita procurione subita adeo se admouit: ut sagictas quibus ex longinquo usus est/ eminus applicitus eluderet: quo consilio quia quandam fidutię etiam speciem ostentauerat celeriter barbaros debellauit. ¶ Annibal apud munifronem/ contra/ Marcellum pugnaturus cauas & preceptas uias abiicit a latere: ipsaq; loci natura p munimentis usus clarissimū ducem uicit. ¶ Idem apud caninas cum comperisset uolturnuz amnem/ ultra reliquoz naturam fluminum ingentes auras mane perflare/ que arenarum & pulueris uertices agerent/ sic direxit aciem ut tota uis a tergo suis/ Romanis in ora et oculos incideret/ quibus incōmodis mire hosti aduersantibus illam memorabilem adeptus est uictoriam. ¶ Marius aduersus Cymbros ac Theutonos constituta die pugnaturus firmatum cibo militem ante castra collocauit ut per aliquantum spacii quo aduersarii dirimebantur exercitus hostium potius labore itineris pfligaretur/ fatigationi eorum/ deinde incōmodum aliud obiecit. Ita ordinata suorum acie ut aduerso sole & uento & puluere barbarorum occuparetur exercitus. ¶ Cleomenes lacedemonius aduersus Hyppiā Athenielem/ qui eqtatu preualebatur/ planicie in qua dimicaturus erat arboribus prostratis impediuit & in uia eqti fecit. ¶ Iberi in Africa ingenti hostiū multitudine excepti timētesq; ne circuerent implicuerūt se flumini qđ altis in ea regione ripis pfluebat. qui ita a tergo anime defensi: & subinde cū uirtute pstanter incursando in pximos oēm hostiū exercitum pstrauerunt. ¶ Xantipus lacedemonius/ sola loci cōmutatōe fortunā punici belli cōuertit. nā cū despantibus iā carthaginētib9 mercede sollicitus/ aiaduertisset afros qđ de q̄ eqtatu & elephātis pstanter colles sectari. a Ro. aut

Annibal

idem

Marius

Cleomenes

Iberi

Xantipus

Firmatōi cibo milite

VNIVERSIDAD DE SALAMANCA

quorū robur in peditibus erat/campestra teneri penos
in plana deduxit/ubi per elephātes dissipatis ordinibus
Romanoꝝ sparsos milites pernumidas persecutus eoz
exercitum fudit in illam diem terra marisq; uictorem.
¶ Epaminundas dux Thebanorū aduersus lacædemo-
nios directurus aciem/pro fronte eius decurrere equiti/
bus iussis/cum ingentem puluerem oculis hostium ob-
iecisset:expectatōemq; eius cecraminis pretendisset cir-
cumducto pedite ab ea parte ex qua decursus in aduer-
sam hostium aciem ferebat/inopinantium terga ador/
tus cecidit.¶ Lacædemonii trecenti cōtra innumerabi-
lem multitudinem Persarum Termopylas occupaue-
runt:quarum angustie non amplius q̄ parem numeruz
eminus pugnaturum poterat admittere:eaq; ratōne q̄tū
ad congressus facultatem/equati numero barbarorum
uirtute aut prestantes/magnam eorum occiderunt par-
tem:nec superati forent nisi per proditorem Ephylatem
trachinium circumductus hostis a tergo eos oppressis-
set.¶ Themistocles dux Atheniensiu:cum uideret uti-
lissimum Græcie/aduersus multitudinem Xerxis nauiu
in angustiis Salaminis decernere/ idq; persuadere ciui-
bus nō posset:solertia:effecit ut a Barbaris ad utilitates
suas Græci compellerentur.Simulata namq; proditione
misit ad Xerxem qui iudicaret populares suos de fuga
cogitare/dificilioremq; rem ei futuram si singulas ciuita-
tes obsidione aggredetur.Qua ratione effecit ut exer-
citus Barbarorum primum inquietaretur/dum tota no-
cte in statiōe custodiē esset:deinde ut sui mane integris
uiribus cum dictis Barbaris uigilia marcentibus cōfli-
gerent loco ut uoluerat arcto in quo Xerxes multitudi-
ne qua prestabat uti non posset.

¶ De acie ordinanda. Ca.iii.

Epaminundas

Lacedæmonii

Themistocles

g Neus Scipio in Hispania aduersus Hānonem
ad opidum Indibilem/cū animaduertisset pu-
nica aciez ita directā/ut in dextro cornu Hispa-
ni cōstituerentur robustus qdem miles: sed qui alienū
negotiū ageret.In sinistro aut afer minus uiribꝰ firmus
sed animi cōstantioris/reducto sinistro latere suoꝝ/dex-
tro cornu qd ualidissimis militibus extruxerat obliqua
acie cū hoste conflixit.Deinde fulis fugatisq; afris/Hi-
spanos qui in recessu spectantiū more steterāt/ facile in-
deditōem compulit.¶ Philippus Macedonū rex ad-
uersus Illirios gerens bellū ut animaduertit frontem ho-
stium stipataꝝ electis de toto exercitu uiris:latera infir-
miora:fortissimis suoꝝ in dextro cornu collocatis/sini-
struz latus hostiū inualit/turbataq; acie tota/ uictoriam
profligauit.¶ Parmenes Thebanus conspecta Persaz
acie que robustissimas copias in dextro cornu colloca-
tas habebat/simili rōne & ipse suos ordinauit omnēq; eq̄-
tatum & fortissimū. quēq; peditū in dextro cornu:In-
firmos aut contra fortissimos hostiū posuit prece-
pitq; ut ad primū impetum eoz sibi fuga conuoluerent
& in siluestria cōfragosaq; loca se reciperent.Ita frustra-
to robore exercitus ipse optima parte uiriū suarum de-
xro cornu totam circuiuit aciem hostiū & euertit.
¶ Cornelius Scipio/ cui postea Africanus cognomen
fuit:aduersus Hasdrubalez ducem Penoz in Hispania
bellum gerens/ ita per cōtinuꝰ dies ordinatum pduxit
exercitū/ut media acies fortissimis fundaretur: Sed cū
hostes quanq; eadem rōe assidue ordinati procederent
Scipio eodem die quo statuerat decernere cōmutauit
instructōis ordine/& firmos id est legionarios in
cornibus collocauit/ac leuem armatura in media acie/
sed retractatam.Ita cornibus quibus ipse preualebat in
firmissima hostium partes/lunata acie aggressus faci-

Victoriā profligauit
nota pro gelio

En. Scipio

Indibilis oppi-
dū

Philippus

Parmenes

Cornelius
Scipio

fundaret
fortissimos

Legionari-
os firmis-
simos

VNIVERSIDAD
DE SALAMANCA

Metellus

Artaxerxes

Hannibal

Ordinationis

Lucius Salinator
& Claudius Nero.

Hannibal

Antippos

le fudit. ¶ Metellus in Hispania eo prelio quo hercule
 ius deuicit/ cū cōperisset cohortes eius que ualidissime
 uocabantur in media acie locatas/ ipse mediā suoz aci/
 em reduxit ne ante eam partem cū hoste cōfligeret/ q̄
 cornibus configatis medios undiq; circumuenissent.
 ¶ Artaxerxes/ aduersus Gręcos qui Persidā intrauerāt
 cū multitudine superaret/ latius q̄ hostes acie instructa
 in fronte eqtem leuēq; armaturā in cornibus collocauit
 atq; ex industria lentius procedente media acie copias
 hostiū cinxit cecidit. ¶ Contra Hannibal ad cannas re/
 ductis cornibus pductaq; media acie nros primo impe
 tu p̄trusit. Idem conserto prelio paulatim inuicem sinu
 antibus procedentibusq; ad preceptū cornibus auide
 insequentem hostem in mediā aciem suam recepit/ &
 ex utra p̄ parte cōpressum cecidit: ueterano & diu edo
 cto usus exercitu. Hoc n. genus ordinatōis exequi nisi pi
 tus & ad oē momentū respōdens miles uix pōt. ¶ Liui
 us salinator & Claudius nero/ cū Hasdrubal bello puni
 co secundo decertandi necessitatem euitans in colle cō
 fragoso post uineas aciem direxisset/ & ipsi reductis in
 latera uirib; uacua frōte ex utraq; parte circūuenerunt
 eum atq; ita aggressi supauerunt. ¶ Hannibal cū frequen
 tibus preliis a Claudio marcello superaretur / nouissime
 sic castra metabatur/ ut aut montibus aut paludibus aut
 simili locoz aliqua oportunitate adiutus aciem eo mō
 collocaret/ ut uincētibus qdem Romanis pene indem/
 nem recipe posset intra munimenta exercitū/ cedenti/
 bus aut instandum liberum h̄ret arbitrium. ¶ Xantip/
 pus lacedemonius in africa aduersus Marcum regulū
 leuem armaturā in p̄ma acie collocauit: in subsidio aut
 robur exercitus/ precepitq; auxiliariis/ ut emissis telis
 cederēt hosti & cū se intra suoz ordines recepissent cō
 festim in latera discurrerent & a cornibus rursus erum

perent exceptumq; iam hostem a robustioribus & ipsi
 circūirent. ¶ Sertorius aut idem in Hispania aduersus
 Pompeiū fecit. ¶ Cleandridas Lacedemonius aduersus
 lycaonas densā instruxit aciem/ ut lōge minoris exerci
 tus spēm p̄beret/ securioribus inde hostibus in ipso cer
 tamine deduxit ordines a lateribus & circūuentos eos
 fudit. ¶ Castronius lacedemonius cū in auxilio egypti
 is aduersus Persas uenisset & sciret firmiorem esse grę
 cū militē magisq; a Persis timeri/ cōmutatis armis grę
 cos in prima posuit acie. & cū illi equo marte pugnaret
 submisit egyptioz manum: p̄se cum gręcis quos egypti
 os opinabantur/ restituisent: supueniente multitudine
 quā ut gręcoz expauerāt cesserunt. ¶ Gneus Pompeus
 in Albania quia hostes in numero eqtatu p̄ualebant
 iuxta collem in angustiis protegere galeas n̄e fulgore
 eaz conspicui fierent iussit eqtes: deinde in equū proce
 dere ac uelut pretendere peditibus precepitq; eis ut ad
 primū impetum hostium refugerent & simul ad pediti
 res uentum esset in latera discederent: qd̄ ubi displicitū
 est patefacto loco subita peditum surrexit acies. inuec
 tosq; temere hostes inopinato interfixa prelio cecidit.
 ¶ Marcus Antonius aduersus parthos q̄ infinita multi
 tudine sagictaz exercitū eius obruebant/ subsidere suos
& testudinem facere iussit/ supra quā trāmissis sagictis
line militum noxa exhaustus est hostis. ¶ Hannibal ad
 uersus Scipionem in africa cū haberet exercitū ex pe
 nis & auxiliariis quoz pars non solum ex diuersis par
 tibus/ sed etiā ex italicis cōstabat post elephātes. lxxx.
 q̄ in prima frōte positi/ hostiū turbarent acie auxiliares
 gallos & ligures & barbaros/ maurosq; posuit: ut nō fu
 ger possēt penis a tergo stātibus: et hostē oppositi si nō
 infestarēt uel certe fatigarent cum suis & macedonibus
 qui iam fessos romanos integri exciperent in summa

Sertorius
Cleandridas

Castronius

Gneus Pompeius

M. Antonius

Hannibal

Testudine facere subsi
dentes militis

Scipio African.

ne interluceret
acies

Archelaus

Sylla.

acie collocatis nouissimos italicos constituit quorum & ti-
mebat fidem & segnitiam uerebatur: quoniam plerisque eorum
ab Italia inuitos extraxerat. Scipio aduersus hanc for-
mam robur legionis triplici acie in fronte ordinatum per ha-
stas & principes & triarios opposuit nec continuas con-
struxit cohortes sed manipulis inter se distantibus spa-
tium dedit: per quod elephantum ab hostibus acti facile trans-
mitti sine perturbacione ordinum possent: ea ipsa interualla
expeditis uelutibus impleuit ne interluceret acies dato
eis precepto ut ad impetum elephantorum uel recta uel in
latera concederent. Equitatum deinde in cornua diuisit &
dextro Romanis equibus leuissimum / sinistro numidis mali-
tiosissimum preposuit. que tam prudens ordinatio sine dubio
causa uictorie fuit. Archelaus aduersus Lucium Syllam
in fronte ad perturbandum hostem falcatas quadrigas loca-
uit in secunda acie phalangem Macedonicam / in tertia Ro-
manorum more armatos auxiliares mixtis fugitiuis Itali-
ce gentis quorum pernicitate plurimum fidebat leuem armatu-
ram in ultimo statuit in utroque deinde latere equitatum cuius
ius amplum numerum habebat circueundi hostis causa
posuit. Contra hoc Sylla fossas ample latitudinis in utro-
que latere duxit: & capitibus earum castella comuniuit: qua-
rum ne circumiretur ab hoste & peditum numero & ma-
xime equitatu superante consecutus est. triplicem deinde pe-
ditum aciem ordinauit: relictis interuallis per leuem ar-
maturam & equitem quem in nouissimo collocauerat ut
cum res exegisset emitteret eum. post signariis qui in secun-
da acie erant impauit: ut densos innumerisque palos fir-
me in terram diffingerent: interque eos appropinquatibus qua-
drigis ante signa: nostram aciem recepit. tunc deinde sublato
uniuersorum clamore uelites & leuem armaturam ingerere
iussit tela. Quibus factis quadrigae hostium aut implicate
palis aut exterrite clamore telisque in suos conuersae sunt

turbaueruntque macedonum instructuram: Qua cedente
cum Sylla stare & Archelaus equitem opposuisset Roma-
ni equites subito emissi auerterunt eos consumauerunt
que uictoriam. Cesar Galloz falcatas quadrigas eadem
ratione palis defixis excepit inhibuitque. Alexander ad Ar-
chelaum cum hostium multitudinem uereretur uirtuti autem su-
orum fideret aciem in omnem partem spectantem ordinauit
ut circumuenti undique pugnare possent. Paulus aduer-
sus Persem Macedonum regem cum is phalangem suorum
duplicem mediam in partem direxisset: eamque leui ar-
matura cinxisset: & equitem in utroque cornu collocasset:
triplicem aciem cuneis instruxit inter quos uelites sub-
inde misit. Quo genere cum perfligari nihil uideret: cedere in-
stituit ut hac simulacione produceret hostes in confragosa
loca que ex industria captauerat. Cum sic quoque sus-
pecta calliditate recedentium sequeretur ordinata phalanx
equites a sinistro cornu preter ora phalangis iussit trans-
currere citatis equis tectis ut obiectis armis ipso impe-
tu prefigerent hostium spicula: quo genere telorum exarma-
ti: macedones soluerunt aciem & terga uerterunt. Pyrrhus
Pro tarentinis apud Esculonium secundum homericum uer-
sus quo pessimi in medium recipiuntur dextro cornu Ianni-
tes / epyrotasque sinistro brucios ac lucanos cum salentinis
in media acie tarentinos collocauit: equitatum & elephan-
tes in subsidiis esse iussit: contra consules aptissime diui-
sis in cornua equitibus legiones in prima acie in subsi-
diis locauerunt & his immiscuerunt auxilia utrinque. xl.
constat fuisse Pyrrhi dimidia pars exercitus amissa apud
Romanos quinque desiderati sunt. Gneus Pompeius ad-
uersus Caium cesarem palestralis prelio pharsalis tri-
plicem instruxit aciem quarum singule denos ordi-
nes haberent in latitudinem legiones secundum uirtutem cuius-
que firmissimas in cornibus & in medio collocauit. Spa-

Cesar

Alexander

Paulus.

Pyrrhus

Homericus

Pompeius

Homericum precepto pessimi
in medium recipiuntur &
meminit huius homericæ
dispositio (antiqua)

ria his interposita tyronibus suppleuit/dextro latere. d. c. equites ppter flumen enipeum qui in alueo suo et alluue regionem impediens reliquum egratum in sinistro cornu cum auxiliis omnibus collocavit: ut inde iulianum exercitum circumiret aduersus hanc ordinatorem iulius cesar & ipse triplici acie dispositis in fronte legionibus sinistram latere ne circumiri posset admouit paludibus: in dextro cornu posuit equitem cui uelocissimos miscuit peditum & ad morem equestris pugne exercitatos: sed deinde cohortes in subsidio retinuit ad res subitas. sed dextro latere conuersas in obliquum/Vnde egratum hominum expectabat/collocavit nec ulla res ad uictoriam plus eo die cesari contulit. effusum namque Pompeii egratum in opinato ex cursu aduerterunt cedendumque tradiderunt. Imperator cesar Augustus germanicus cum subincitati equestre prelium in siluas refugiendo deducerent/ iussit suos eques simul atque ad impedimenta uentum esset equis desilire pedestrique pugna consistere/quo genere consequutus est ne quis non locus eius uictoriam miraretur. C. Duilius cum uideret graues suas naues mobilitate punice classis eludiri ritam uirtutem militum fieri excogitauit manus ferreas que ubi hostile apprehenderunt nauem supiecto ponte transgrediebatur romanus & in ipsorum nauibus cominus eos trucidabat.

De acie hostium turbanda. Ca. iiii.

Apirius cursor filius consulis cum equo marte aduersus obstinatos Sannites concurreret ignorantibus suis precepit Spurio nauicio/ut pauci celeres & agasones multis insidentes ramosque per terram transientes/a colle transuerso magno tumultu decurrerent. Quibus inspectis proclamauit uictorem adesse collegam ut occuparent ipsi presentis prelii gloriam quo facto & ro

manis fiducia concitatis pro puluere propulsi terga uertere. Fabius rutilus maximus/ quarto consulatu infans nio omni modo frustra conatus aciem hostium prumpere nouissime hastatos subduxit ordinibus & cum Scipione legato suo circummiliti iussitque colle cape/exquo decurrere poterat in hostium terga. quod ubi factum est. Romanis creuit animus. & Sannites perterriti fugam molientes celsi sunt. Minucius ruffus imperator/cum a scortissis dacilque premeretur/quibus impar erat numero premisit fratrem & paucos eques una cum eueatoribus precepitque ut cum uidisset contractum prelium subitus ex diuerso se ostenderet: iuberetque eueatores continere. Sonantibus montium iugis spes ingentis multitudinis effusa est hostibus qua perterriti dedere terga. Agellius glabrio consul aduersus Antiochi regis aciem/ quam in achaiam per angustias termopylarum direxerat iniquitatibus loci non irritum tamen/ sed cum iactura quoque repulsus esset. ubi circummissus ab eo porcius Cato qui tunc consularis tribunus militum a populo factus in exercitu erat deiectis iugis Callidromontis droniacolis que presidio tenebantur/ iupremi nemem castris regis colle a tergo subitus apparuisset. Quo facto perturbatis Antiochi copiis utraque irrupere Romani & fulis fugatisque castra ceperunt. Gaius Sulpitius potitus consul contra gallos dimicaturus/ iussit muliones clam in montes proximis cum mulis abire/ & inde conserto iam prelio uelut equis insidentes ostentare se pugnantibus. Quare galli existimantes aduentare auxilia Romanis cessere iam pene uictores. Marius circa aquas sextias/ cum in animo haberet postera die depugnare aduersus Thestonos marcellum cum parua manu equitum peditumque nocte post terga hostium misit & ad implendam multitudinis speciem Agasones Lixasque armatos simul ire iussit. Iumentorumque

Fabi. Max

Minutus

.Ac. Glabrio

nisi

G. Sulpitius

Marius

cesar. Aug.

C. Duilius

Manus ferrea
de. 2. hoc pagone

Papirius

Celeres &
Agasones

Licinius crassus

Marcellus

Valerius leuinus

Lugurta

Myronides

Cresus

Pyrrhus Rex

Peni

magnam partem instratorum cum cuniculis: ut per hoc facies equitatus obiceretur precepitque ut cum animaduertissent iniri prelium ipsi in terga hostium descenderent/ qui apparatus tamen terroris intulit quod asperrimi hostes in fugam uersi sunt. ¶ Licinius crassus fugitiuorum bello apud calamatiu educturus milites uersus castrum et tanonicu duces Galloz. xii. cohortes cum Cato porco & cum Mario ruffo legatis/ post monte circumisit. Qui cum commisso iam prelio a tergo clamore sublato decurrissent/ ita fuderunt hostes ut ubique fugam pro pugna capesserent. ¶ Marcellus cum ueretur ne paucitatem eius militum clamor detegeret simul lixas calonesque & omnium generis sequelas conclamare iussit atque ita hostem magni exercitus specie extriuit. ¶ Valerius Leuinus/ aduersus pyrrhū occiso quodam gregali/ tenens gladium cruentum exercitui utriusque persuasit pyrrhū interemptum. Quam ob rem hostes destitutos se ducis morte credentes consternati a mendacio se pauidi in castra receperunt. ¶ Lugurta in numidia aduersus Gaiū Mariū cum latine quoque lingue usum/ ei conuersatio pristina castrorum dedisset in prima aciem precurrit & occisum a se Gaiū Mariū tū latine clamar cepit atque ita multos nostrorum auertit. ¶ Myronides atheniensis dubio prelio aduersus thebanos re gerēs repete in dextro suorum cornu priuit: & exclamauit se iam sinistro uicisse: Quare & suis alacritate & hostibus metu iniecto uicit. ¶ Cresus preualido hostium equitatu camelorum gregem opposuit quorum nouitate & horrore consternati equi non solum insidentes precipitauerunt sed peditum quoque suorum ordines perterruerunt uincendosque hosti prebuerunt. ¶ Pyrrhus epyrotarum rex pro tarentinis aduersus Romanos eodem modo elephantis ad perturbandum aciem usus est. ¶ Peni quidem aduersus Romanos idem fecerunt frequenter

sequelas omnis generis
uulgo auenturos &
sequentes quoquo modo

¶ Volscorum castra cum prope uirgulta siluasque posita essent/ Camillus ea omnia que conceptum ignem usque in uallum proferre poterat incendit: & sic aduersarios exiit castris. ¶ M. crass. bel. soci. eodem tempore cum copiis omnibus interemptus est. ¶ Hispani/ contra Amilcharez boues uehiculis adiuuctos in prima fronte constituerunt uehiculaque tede & sulphuris plena/ signo pugne dato incenderunt: actis deinde in hostem bobus consternata aciem proruperunt. ¶ Phalisci & tarquineses/ cum pluribus suorum in habitu sacerdotum faces & angues furiali habitu preferentibus aciem Romanorum turbauerunt. ¶ Idem Veientes & Fidenates facibus arreptis fecerunt. ¶ Athes rex Siccarum/ cum aduersus ampliorum triballorum exercitum confligeret: iussit a foeminis & pueris omnique belli turba greges asinorum ac bouum/ ad postremam hostium aciem admoueri/ & erectas hastas preferi. famam deinde diffudit tanquam auxilia sibi ab ulterioribus scutis aduentarent. Quam assueuatione auertit hostem.

De insidiis. Ca. v.

¶ Omulus per latebras copiarum parte dispositam cum ad fidenas accessisset: simulata fuga temere hostes insequutos/ eo perduxit ubi occultos habebat milites. Qui undique ad orti effusos & incutos ceciderunt. ¶ Quintus Fabius Maximus consul auxilio Sutrinis missus aduersus Etruscos omnes hostium copias conuertit deinde simulato timore in superiora loca uelut fugiens recessit: effusaque subeuntes aggressus uocaciem tantum superauit/ sed etiam castris exiit. ¶ Sempronius Graccus aduersus celtiberos metu simulato non tenuit exercitum emissa deinde armatura leui que hostem lacesseret: ac statim pede referente uocauit hostes deinde in ordinatos aggressus usque eo cecidit/ ut etiam

Camillus

M. crassus

Hispani

Phalisci

Veientes

Romuli

Qui. F. A.

Sem. Graccus

Metellus

Rectores
elephantorum

Tamaris

Aegyptij

Viriatul

Voraginosus loc

Fulvius

C. Fulvius

castra capet. Metellus cōsul in Sicilia bellum gerens
 aduersus Hasdrubalem ob eius ingentem exercitum et
 cxxx. elephantes intentior diffidentia dissimulata intra
 panormū copias tenuit: fossamq; ingētis magnitudinis
 ante seduxit: conspecto deinde exercitu Hasdrubalis/ q
 in prima acie elephantos habebat/ p̄cepit hastatis te/
 la in belluas iacere protinusq; se intra munimēta recipe
 rent ea ludificatione rectores elephantorū cōcitati in ip
 sam fossam elephantes egerunt: quo ut primū illaquea/
 ti sunt partim magnitudine telorum confecti/ partim re
 tro in suos acti totā aciem turbaurunt. Tunc Metellus
 hanc operiens occasionez cū toto exercitu erupit. & ag
 gressus a latere penos occidit ipsiq; & elephantis potir
 tus est. Tamaris scytharum regina/ Cyrū Persarū du
 cem equo matre certantem simulato metu elicuit ad no
 tas militi suo angustias atq; ibi repente cōuerso agmine
 natura loci adiuta deuicit. Aegyptij conflicturi acie
 in eis campis in quibus iuncte paludes erant alga eas cō
 texerūt cōmissioq; p̄elio fugā simulātes in insidias seuo
 cauerunt: qui rapidius uecti per ignota loca limo inbe
 serunt circūuectiq; sunt. Viriatul ex latrone dux Cel
 tiberorū cedere se Romanis equitibus simulans usq; ad
 ad locum uoraginosum & p̄altū/ eos perduxit. Et cuz
 ipse per solitos sibi transitus euaderet/ Romanos locoꝝ
 ignaros imersos limo cecidit. Fulvius Impator cym/
 brico bello/ collatis cū hoste castris/ egres suos iussit suc
 cedere ad munitiones eorū. laccessitq; barbaris simulata
 fuga recessit. hoccū per aliquot dies fecisset/ auide in se/
 quētibus cymbris animaduertit castra eorū solita nuda/
 ri. itaq; p. partē exercitus custodita cōsuetudine/ ipse cū
 expeditis post castra hostiū cōsedit occultus. effusiq;
 eis ex more repente adortus & desertū pruit uallum et
 castra cepit. Caius Fulvius cū in finibus nr̄is exerci/

Voraginosus loc

tus falsicoꝝ/ longe nr̄o maior castra posuisset p suos mi
 lites quedā procul a castris edificia succendit: ut falsici
 suos id fecisse credentes spe p̄de diffunderent. Alex.
 ex epirotis aduersus Illiricos collocata in insidiis manu
 quosdā ex suis habitu illirioꝝ instruxit/ & iussit uastare
 suam. i. epiroticā regionem. qd̄ cum illirū uiderent fieri
 ipsi passiq; p̄dari ceperunt/ eo securus quo p̄cedentes ue
 luti pro exploratoribus hēbant. a qbus ex industria in
 loca iniq; deducti/ celi fugatiq; sunt. Leptenes quoq;
 syracusanus/ aduersus cartaginenses uastari suos agros
 & incendi uillas/ castellaq; quedā impauit/ cartaginē
 ses a suis hoc fieri rati & ipsi tanq; adiutores exierūt ex/
 ceptiq; ab insidiatoribus fusi sunt. Hannibal missus a
 cartaginēsis aduersus afros rebellantes cū sciret gentē
 auidā eē uini magnū eius modū mandragora pmiscuit
 cuius inter uenenū ac soporē media uis est: tunc p̄lio le
 ui comisso ex idultria cessit. nocte deinde in tēpesta re/
 lictis intra castra qbusdā sarcinis & oī uino infecto ful
 gā simulauit. Cūq; barbari occupatis castris in gaudiū
 effusi medicatū mez auide haurissent & in modū de/
 functorum strati iacerent: reuersus cepit eos: ac truida
 uit. Hannibal cū sciret sua & romanoꝝ castra in eis lo
 cis esse q lignis deficiebant ex industria regiōe deserta
 plimos armentoꝝ greges intra uallū reliquit: qua uelut
 p̄da romani potiti in summis lignatōis angustis in sa/
 lubribus se cibis p̄ontrant. hānibal reducto. nocte exer
 citu securos eos & in semicruda graues carne maiorem
 in modū uexauit. Tyberij gracchus in hispania cer
 tior fctus hostē inopē comercio laborā istructissima
 castra oibus esculētis deseruit. que adeptū hostē & rep
 tis intranter repletū grauēq; reducto exercitu subito op
 p̄sit. Hi q aduersus erytrens bellū gerebant. specula/
 tōz eorū in loco edito dephensuz ceciderūt/ et uestem suo
 militi eius dederūt: q ex eodez iugo erytreos signo dato.
 (insidias euocauit)

Alexander

Leptene

hannib

hānibal

Ti. grac

Quidam
opuli

Mandragora media uis est inter
uenenum & soporē

caber

lexan.

lemno

Alcibiades

dem.

Arabes cum esset nota cōsuetudo eorum/qua de ad/ uentibus hostium interdū fumo/nocte igne significare in/ stituerat: ut sine intermissione ea fierent preceperūt. Ad uentantibus aduersariis intermitterent qui cum cessan/ tibus luminibus extimarent ignorari aduentum suum auidius ingressi oppressiq; sunt. Alexander macedo cum hostis in saltu editiore rastro cōmunisset: seducta parte copiarū precepit his quos relinquebat ut ex mo/ re ignem citarent: speciemq; preberent totius exercitus ipse autem per alias regiones circumducta manu ho/ stem superiore aggressus loco depulit. Memnon Rho/ dius rex cum equitatu preualeret/ & hostem in collibus se continentem/ in campos/ uellet deducere quosdam ex militibus suis sub specie per fuge milit in hostiū castra qui affirmarent exercitum Memnonis iam pernitiōsa seditiōe fuere & ut subinde aliqua pars eius dilaberetur. huic affirmationi ut fidem faceret passim in conspectu hostium iussit parua castella muniri/ uelut in ea se rece/ pturi essent qui dissidebant. hac persuasione solliciti qui in montibus se continuerant in plana descendunt/ & dum castra tentant/ ab equitatu circumuenti sunt. Alcibiades dux Atheniensium in hellesponto aduersus nu/ midarum & lacædemoniorum ducem: cum amplū ex/ ercitus & plures naues haberet/ nocte expositis in terrā quibusdam militum suorum parte quoq; nauium post quedam promontoria occulta. Ipse cum paucis profes/ ctus ita ut contemptu sui hostem uinceret/ eundem in/ sequentem fugit donec in preparatas insidias perduce/ ret. aduersum deinde & egredientem in terram per eos quos ad hoc ipm exsoluerat/ cecidit. Idē nauali pre/ lio decertaturus constituit malos quosdam in promon/ toria: precepitq; his quos ibi relinquebat ut cum preli/ um cōmissum sensissent/ panderent uela. Quo facto cō-

Hoste in collibus se continete
in campos uellet deducere

allire
ret

secutus est ut hostes aliam classem in auxiliū superueni/ re ei arbitrati uerteretur. Memnon rhodius nauali pre/ lio cū haberet ducentarū nauium classem/ & hostium naues elicere ad preliū uellet/ ita ordinauit suos/ ut pau/ carum nauium malos effigeret: easq; primas agi iuberet hostes aut procul cōspicati numerū arborū & ex eo na/ uium quoq; coniecturantes/ obtulerūt se certamini & a pluribus occupati superatiq; sunt. Thymotheus dux Atheniensium aduersus Lacædemonios nauali acie decer/ taturus/ cum instructa classis eorū ad pugnadum proces/ sisset/ ex uelocissimis nauibus. xx. premisit: que omni ar/ te uarioq; flexu eluderēt hostem: ut aut primum sensim deinde minus agiler moteri in aduersam partem pro/ gressus prelatos facile superauit.

De emittendo hoste ne clausus preliū ex desperatione reintegret. Ca. vi.

Allos eo prelio qd camilli ductu gestus est de/ siderantes nauigia quibus tyberim trāsirent. Se/ natus censuit trāsirendos & cōmeatibus quoq; prosequendos: eiusdem generis hōibus postea per Pō/ tinū agrum fugientibus uia data est que Gallica appel/ latur. Q. Martius eques Romanus cui duobus scipio/ nibus occisis exercitus imperium detulit/ cū circūuenti ab eo Peni ne inulti morent acrius pugnarent/ laxatis manipulis & cōcesso fugi spacio dissipatos sine pericu/ lo suorū trucidauit. Caius cesar germanos inclusos ex desperatione fortius pugnantes/ emitti iussit fugientesq; aggressus est. Hannibal cū ad trasimenū inclusi Ger/ mani acerrime pugnarent deductis ordinibus fecit eis abeūdi potestatem: euntēq; sine suorū sanguine strauit. Antigonus rex macedonum etholis qui in obsidio/ ne ab eo cōpūsi fame urgebantur statuerantq; eruptōe facta cōmori: uiam fuge dedit atq; ita fracto impetu eo

Memno

Thymotheus

Romani

Pontinus ag

Q. Martius

Cesar.

Hannibal

Antigonus

Agelaut

aius. Manilius

Themistocles

Pyrrhus.

dem.

Tullus. hosti.

Sylla.

rum insecutus auersos cecidit. ¶ Agelaut Lacædemo-
 nius aduersus Thebanos cū acie cōfligeret/ intellexit/
 setq; hostes locoꝝ conditione clausos ob desperatōem
 fortius dīmicare/ laxatis suoꝝ ordinibus apertaꝝ The-
 banis ad euadendum uia/ rursus in abeuntes contraxit
 aciem/ & sine iactura suoꝝ cecidit auersos. ¶ Caius Ma-
 nilius cōsul/ cum ex acie reuersus capta ab Etruscis Ro-
 mana castra inuenisset/ omnibus portis statione circum-
 datis inclusos hostes in eam rabiem efferauit/ ut ipse in
 p̄lio caderet. Quod animaduertentes legati eius/ ab
 una parte remota statione exitum Etruscis dederunt. &
 effulos persecuti occurrente altero consule Fabio ceci-
 derunt. ¶ Themistocles uicto Xerxe uolentes suos pō-
 tem frumpere prohibuit cū docuisset aptius eum ex-
 pelli ex europa q̄ cogi ex desperatione pugnare. Idem
 misit ad eum/ qui indicaret in quo periculo esset nisi fu-
 gam maturaret. ¶ Pyrrhus Epyrotaz rex cum quanda
 ciuitatem cepisset clausisq; portis ex ultima necessitate
 fortiter dīmicantes eos qui inclusi erant animaduertit/
 set locū illis ad/ fugam dedit. Idem inter cetera p̄cep-
 ta imperatoria mōmorię tradidit/ non esse pertinaciter
 instandum hosti fugienti/ ne non solū a se fortius ex ne-
 cessitate resisteret / sed ut postea quoq; facilius cederet
 non usq; ad p̄nitiem fugientibus instaturos uictores.

¶ De simulandis aduersis. Ca. vii.

Villus Hostilius rex Romanoꝝ cōmisso aduer-
 sus ueientes p̄lio cum Albani deserto exerci-
 tu Romanoꝝ/ p̄ximos peterent tumulos/ eaꝝ
 res turbasset Romanoꝝ animos/ clare pronuntiauit ius-
 su suo Albanos id fecisse ut hostem circūueniret. Quę
 res & terrorem ueientibus & Romanis fiduciam attu-
 lit remq; inclinataꝝ consilio restituit. ¶ Lucius Sylla cū

Prefectus eius comitante non exigua eq̄tum manu cō-
 misso iam p̄lio ad hostes transfugisset pronuntiauit
 iussu suo id factum. eaꝝ rōe militum animos non tan-
 tum a confusione retraxit sed quadam etiā spe utilitatis
 quę id consilium insecutura esset confirmauit. Idem cū
 auxiliares eius missi ab ipso circūuenti ab hostibus et
 interfecti essent uerereturq; ne propter hoc dānum uni-
 uersus trepidaret exercitus/ p̄nuntiauit auxiliariibus qui
 ad defectōem conspirassent consilio a se in loca iniqua
 deductos. Ita manifestissimā cladem/ ultionis simulatōe
 uelauit/ & militum animos hac p̄suasione confirmauit.
 ¶ Scipio cū Syphacis legati nuntiarent ei regis sui nōie
 ne fiducia societatis eius ex sicilia in Africam transiret
 ueritus ne confunderentur animi suoꝝ abscissa peregri-
 na societate dimisit ire legatos/ & famā diffudit/ tanq̄ ul-
 tro a Syphace accersiretur. ¶ Quintus Sertorius cū acie
 decertaret Barbaz qui ei nuntiauerat Herculeiū perisse
 pugione traiecit ne in alioꝝ noticiā perferret & ab hoc
 animi suoꝝ infirmaretur. ¶ Elebrandes atheniensis cū
 abidenis p̄lio urgeretur subitoq; magno cursu tristes
 aduertisset aduentare Tabellarium/ prohibuit palam di-
 cere quid afferret. Deinde secreto sciscitatus aphanarbe-
 to regio prefecto classem suam oppugnari celatis hosti-
 bus & militibus p̄lium finit ac protinus ad eripiendā
 classem ducto exercitu opem tulit suis. ¶ Hannibalem
 uenientem in Italiā/ triamilia carpentanorum relique-
 runt. Quo ille exemplo ne et ceteri mouerentur edixit
 a se esse dimissos/ & insuper in fidem eius rei paucos le-
 uissime opere domos remisit. ¶ Lucullus cum animad-
 uertisset Macedones eq̄tes/ quos in auxilio hēbat subī-
 to cōsensu ad hostē trāsfugere/ signa canere iussit & tur-
 masq; eos sequerentur immisit/ hostis cōmitti p̄lium
 intus trāsfugiētes telis excipit Macedones q̄ cū uiderēt

L. Sylla

Scipio

Q. Sertor.

Elebrand.

Hannibal.

Lucullus

Gathames

Quintius

Mamilius

Marius

T. Labienus

M. Cato

neq; se recipi ab aduersariis & premi ab his | quos des-
erebant necessario ad iustū prēlium conuersi hostem
inuasent. ¶ Natbames dux Persarum aduersus Aue-
tofradateni in Capadocia/cū partem suoz equitū trans-
fugere cōperisset ceteros omnes uenire secum iussit asse-
cutusq; transfugas collaudauit/q; eum alacriter precessis-
sent: hortatusq; est eos etiam ut fortiter hostem adori-
rentur/pudor transfugis attulit penitentiam & consiliū
suum quia non putabant deprehensum mutauerunt.
¶ Titus Quintius capitolinus cōsul cedentibus Roma-
nis emētus est in altero cornu hostes fugatos/& ita cō-
firmatis suis uictoriam rettulit. ¶ Caius Manilius aduer-
sus Etruscos uulnerato collega Fabio/qui sinistrū cornu
ducebat & oblid parte cedente q; etiam occisum crede-
rent consulem cum turmis equitum occurrit clamitans
& collegam uiuere/& se dextro cornu uicisse. Qua con-
stantia reintegratis animis suorum uicit. ¶ Marius ad-
uersus Cymbros & Theuthonos cum metatores eius p-
inprudenciam ita castris locū cepissent ut sub p-ate Bar-
baroz esset aqua: flagitantibus eam suis digito hostem
ostendens. Illinc inquit petenda est/ Quo instinctu asse-
cutus est ut protinus Barbari tollerentur. ¶ Tyberius la-
bienus/post pharsalicam pugna cū uictis partibus dir-
rachium refugisset/miscuit uera fallis & non celato exi-
tu pugne equatam partiū fortunam graui uulnere Cēsa-
ris fioxit. Et hac simulatione reliquis pompeianarū par-
tum fiduciam fecit. ¶ Marcus Cato/cum ambraciam
eo tpe quo socie naues ab Etholis oppugnabant impru-
dens uno lembo apulisset quanq; nihil secū presidii ha-
beret cepit signū uoce gestuq; clare quo uideretur sub-
sequentes suoz naues uocare. ea asseueratōe hostem ter-
ruit tanq; plane appropinquarent/qui quasi ex proximo
citabantur. ¶ Etholi ne aduentu Romanę classis oppri-

Clare

merentur/reliquerunt oppugnatione.

¶ De restituenda per constantia acie. Ca. viii.

¶ Eruius Tullius adolescens prēlio quo Targni-
us rex aduersus Sabinos cōflixit: signiferis se-
gnius dimicantibus: raptū signū in hostem mi-
sit. cuius recipiendi gratia Romani ita ardentem pug-
nauerunt & signum & uictoriam rettulerunt. ¶ Furius
āgrippa consul cedente cornu signū militare ereptum si-
gnifero in hostes bernicos & equos misit: quo facto
eius prēliū restitutum est. Summa enim alacritate Ro-
mani ad recipiendū signum incubuerunt. ¶ T. Quinti-
us capitolinus consul signum in hostes phaliscos eiecit
militescq; id repetere iussit. ¶ M. Furius camillus trib-
mil. cons. pot. cunctante exercitu arreptum signū in ho-
stes Volscos & latinos traxit ceteros puduit non sequi.
¶ Salustus pelignus bello Persico idem fecit. ¶ Q. Furi-
us auerso exercitu cum occurrisset affirmauit non rece-
pturum se in castra quenq; nisi uictorem: reductiscq; in
aciem uictoria potitus est. ¶ Scipio apud Numantiam
cū auersum suū uideret exercitū: pronūtiauit sibi pro
hoste futurū quisq; in castra redisset. ¶ Fuluius priscus
dictator cū signa legionū ferri in hostes phaliscos ius-
sisset signiferū cunctantem occidi imperauit: quo exem-
plo p-territi hostem inuasent. ¶ Targnius aduersus Ga-
binios cunctantes eqtes: detractis frenis: concitatisq; egs
procurrere & prumpere aciem iussit. ¶ Q. Attilius cō-
sul bello Sānitico ex acie refugientibus in castra militū
bus aciem suoz opposuit/affirmans secū & cum bonis
ciuibus dimicaturus eos: nisi cum hostibus maluissent:
ea rōe uniuersos in aciem reduxit. ¶ Lucius Sylla cedē-
tibus iam legionibus exercitū mythridatico ductu at-
chelai stricto gladio in primā aciem procurrat: appel-
lansq; milites dixit: si quis quesisset ubi impatorem reli-

Procurrere
aciem

Seru. Tullius

Furius Agrippa

T. Quintius

M. Furius

Salustus

Q. Furius

Scipio

Fuluius

Targnius

Q. Attilius

L. Sylla

ius. iulius

philippus

Marius

la. Nero

Sylla

armenus

Domit. Corbu.

quissent responderent pugnam in boetia: cuius rei pudore universi eum secuti sunt. ¶ Diuus Iulius ad mun- dam suis referentibus pedem equum suum abduci a con- spectu suo iussit & in primam aciem pedes prosiluit. milites dum destituere imperatorem erubescunt reintegra- runt prelium. ¶ Philippus veritus ne impetum scytharum sui non sustinerent fidelissimos equitum a tergo posuit: precepitque ne quem comilitonum ex acie fugere pate- rentur: perseverantius abeuntes trucidaret: Quam denun- tiationem cum fecisset: ut etiam timidissimi mallent ab hostibus quam a suis interfici uictoriam acquisiuit.

¶ Quae post prelium agenda sunt si res prospere cesserint & de confirmandis reliquiis belli. Ca. ix.

Aius Marius uictis prelio Teutonum reliquias eorum/ quia nox circumuenerat circum sedens sub- latis subinde clamoribus per paucos suorum terri- tauit: in somnumque hostes detinuit ex eo secutus ut postero die irrequietum facilius debellaret. ¶ Cl. Nero/ uictis peni quos Hasdrubale duce in Italiam ex Hispania tra- uicentes exceperat caput Hasdrubalis in castra Hanni- balis eiecit: quo factum est ut & Hannibal luctu. Nam frater occisus erat/ & exercitus desperatione aduentan- tis presidium affligeretur. ¶ Lucius Sylla his qui prenesti obsidebantur occisorum in prelio ducum capita hastis pre- fixa ostendit/ atque ita obstinatorum peruersitiam fregit. ¶ Armenus dux Germanorum/ capita eorum quos occi- derat similiter prefixa ad uallum hostium admoueri iussit. ¶ Domitius Corbulo cum Tigranes certam obsiderat & Armeni pertinaciter uiderentur tolerare obsidionem: in quendam ex magellanis quos ceperat animaduertit caputque eius balista excussum intra munimenta hostium misit/ id forte decidit in medium concilium. Quod cum maxime habebant Barbari ad cuius conspectum uelut

Hermocr.

ostento consternati ad deditioem festinauerunt. ¶ Her- mocrates Syracusanus superatis acie Carthaginensibus ueritus ne captiui quorum ingentem manum in potestatem redegerat parum diligenter custodirentur quod euen- tus dimicationis in epulas & securitatem compellere ui- ctos poterat finxit proxima nocte equitatum hostilem uenturum. Quae expectatione assequutus est/ ut solito at- tentius uigilantia agerentur. Idem rebus prospere gestis & ob id resolutis suis in nimiam securitatem somnoque & mero pressis/ in castra transfugam misit dispositas etiam ubique a Syracusanis insidias/ quarum metu recepit acies. Illi cum aduentarent persecuti aciem in fossas decide- runt/ & eo modo uicti sunt.

¶ De aduersis emendandis si res duxus cedit.

Ca. x.

Titus Didius in Hispania cum acerrimo prelio confluxisset quod nox diremerat/ magno numero utrinque caeso/ complura suorum corpora atra nocte se- pelienda curauit. ¶ Hispani postero die ad simile officium progressi: quia plures ex ipsorum numero quam ex Ro- manis caesos reppererant uictos se esse secundum eam dinumerationem argumentati ad conditiones imperatoris descenderunt. ¶ Martius eques Romanus qui reliquiis exer- citus duorum Scipionum praefuit cum in propinquo bina castra poenorum paucis milibus passuum distarent co- hortatus milites proxima castra in tempesta nocte ad- ortus est/ & cum hostem uictoriae fiducia in compositum aggressus/ ne nuntios quidem cladis reliquisset breuissi- mo tempore militi ad requiem dato: eadem nocte rap- tim famam rei geste progressus: altera eorum castra in- uasit. Ita bis simili usus est euentu deletis utrobique peni- amissas populo Romano Hispanias restituit.

¶ De dubiorum animis in fide retinendis. Ca. xi.

T. didius

Hispani

Martius

Valerius

Pompeius

Alexander

Antipater

Scipio Afri.

Alexander

Vblus Valerius epydauri⁹ timēs oppidanorū
 perfidiam: quia parum p̄sidiū habebat gynni
 cos ludos procul ab urbe apparauit. Quo cum
 omnis fere multitudo spectādī causa exisset clausit por
 tas. nec in eas admisit Epidaurios q̄diu obsides a princi
 pibus acciperet. ¶ Caius Pompeius cum suspectos ha
 beret Catimenses / & uereretur ne p̄sidiū non recipe
 rent/petiit ab eis ut egros iterū apud se refici paterentur
 fortissimis deinde habitu languentiū missis ciuitatem
 occupauit continuatq;. ¶ Alexander deuicta perdomi
 taq; thracia petēs Asiam/ueritus ne post ipsius discessuz
 sumerentur arma reges eoz/prefectosq; & omnes qui
 bus uidebatur inesse cura detractę libertatis / uelut secū
 honoris causa traxit/ ignobilibus aut relictis plebeios
 p̄fecit consecutus uti principes beneficiis eius obtru
 cti nihil nouare uellet: plebs uero ne posset quidem spo
 liata principibus. ¶ Antipater conspecto priore necioz
 exercitu/qui audita morte alexandri/ad infestandū im
 perium eius confl uerant/dissimulans scire se qua men
 te uenissent/gras his egit/q; ad auxiliū ferendum Alex
 andro aduersus Lacedemonios conuenissent: adiecitq;
 regi a se scriptum. Ceterum ipsos quia sibi opera eoruz
 in presentī non esset necessaria abirent domos hortatus
 est/& hac asseueratōe periculum qđ ex nouitate rerum
 imminebat discussit. ¶ Scipio Aphricanus in hispania
 cum inter captiuas eximie forme uirgo alias & nobilis
 ad eum perducta esset/quę omniū oculos in se conuer
 teret summa custodia habita/sponso nōie Luceio red
 didit. Insuperq; aurum quod parentes eius redempturi ca
 ptiuā domum Scipioni attulerat/eidem sponso pro nu
 ptiali gratia restituit/uniuersa gens uicta imperio popu
 li Romani accessit. ¶ Alexandrū Macedonem quoq;
 traditū est eximie pulchritudinis uirginemq; captiua/

cum finitime gentis principi fuisset desponsata summa
 abstinentia ita pepercisse/ut illam ne aspexerit quidem
 Qua mox ad sponuz remissa uniuerse gentis per hoc
 bñficiū/animos conciliauit sibi. ¶ Impator cesar au
 gustus eo bello quo uictis hostib⁹ cognomē Germani
 ci meruit: Cum in finibus galliaz castella poneret pro
 fructibus eorū q̄ uallo cōprehendebat/preciū solui ius
 sit/atq; ea iusticie fama omniū fidem constrinxit.

¶ Quę faciēda sunt pro castris si satis fiducia in
 p̄ntibus copiis non habemus. Ca. xii.

Itus Quintius cōsul cū uolsi castra ei⁹ aggressi
 suri forent/cobortem tm̄ non in statione deti
 nuī t reliquū exercitū ad q̄scendum dimisit.

Arcatorib⁹ p̄cepit ut uallū insidēs equis circūirent
 continerentq;. Quā facie & simulatōe cū & ppulsaasset
 & detinuisset per totam noctem hostes/ad lucis exortū
 fessos uigilia repente facta eruptōe facile supauit. ¶ Quin
 tus Sertorius in Hispania equitatu maxime impar/ qui
 usq; ad ipas munitōes nimia fiducia succedebat nocte
 Scrobas aperuit & ante eas aciem direxit/ cū demum
 turmales fm̄ consuetudinem redire uellent pronuntia
 uit cōperisse insidias ab hostibus dispositas. Iccirco ne
 discederent a signis neue laxarent agmen. Quod cū sol
 uere ex disciplina fecisset/exceptus forte ueris insidiis/
 ga predisserat interritos milites habuit. ¶ Chares dux
 Atheniensium/cum expectaret auxilia/ & uereretur ne
 interea contemptu p̄ntis paucitatis hostes castra eius
 oppugnarent/cōplures ex eis quos habebat per aduer
 sam partem nocte missos iussit q̄ precipue conspicui fo
 rent hostibus redire in castra & accedentium nouarum
 uiriū speciem prebere. atq; ita simulatis auxiliis tutatus
 est donec instrueretur expectatis. ¶ Hypbocrates Athe
 niēsis/cū cāpestribus locis castra haberet/explorasseq;

Ces. Aug.

T. Quint.

Sertorius

Chares

Hypbocr.

Arcatorib⁹

Thrace ex collibus per quos unus erat descensus / nocte ad diripienda castra uenturos clam duxit exercitum & in utroque uie latere per quam transituri erant Thrace distributum collocauit: hostesque decurrentem in castra in quibus multi ignes per paucorum curam instituti. Speciem manentis ibi multitudinis seruabant a lateribus adortus oppressit.

De effugiendo. Ca. xiii.

Alli pugnaturi cum Attalo aurum omne & argentum certis custodibus tradiderunt. Quibus si acie fugissent parceretur / quo facilius colligenda preda hostem in peditem effugerent. Triphon Syrie rex uictus per totum iter fugiens pecuniam sparsit eius infectandis Antiochi equites moratus effugit. Quintus Sertorius pulsus acie a Quinto Metello pro ne fugam quidem sibi tutam arbitratus milites dispersos abire iussit admonitos in quem locum uellet conuenire. Viriatus dux Lusitanorum copias nostras / locorumque iniquitatem euasit eadem qua Sertorius ratione sparsis exercitu deinde collecto. Horatius Cocles urgente per se ne casu sequeretur hostis intercidere. Quod dum efficitur in capite eius propugnator ipse insequentes detinuit. Audito denique fragore pontis abrupti deiecit se in alueum: eumque non armis sed uulneribus oneratus transiit. Aphranius in Hispania ad Ilerdam cum Cesarem fugeret instante eo castra posuit cum idem Cesar fecisset & pabulum suos dimisisset ille signum repente itineri dedit. Antonius cum ex Parthis sibi instantibus reciperet exercitum et quotiens prima luce moueret totiens urgentibus Barbarorum sagittis infestaretur: ab euntium agmen in quintam horam continuit: suisque fidem constantiorem fecit. Qua persuasione digressis in

Deiecit se in alueum

de Parthis iustum iter reliquo die sine interpellatione contempsit. Philippus in Epyro uertus ne fugientem eum Romani premerent inducias ad sepeliendos illi qui ceciderant impetrauit & ob id remissioribus custodibus euasit. Nero Claudius nauali prelio superatus a penis cum per hostium presidia necesse haberet erumpere reliquas uiginti naues tanquam uictrices iussit ornari: atque ita penis existimantibus superiores fuisse acie nostros terribilis excessit. Peni classe superati quia instantem auertere Romanum studebant simulauerunt in uada naues suas incidisse a uentisque mutari effecerunt ut uictor eorum timens casu spatium ad euadendum daret. Comminius Atrabas cum uictus a diuo Iulio ex Gallia in Britanniam fugeret & forte ad oceanum secundo uento quidem sed estu recedente uenisset / quibus naues in siccis littoribus haberent pandi nihilominus uela iussit. Quem cum persequens Cesar ex longinquo tumentia & flatu plena uidisset / ratus prospero sibi eripi cursu recessit.

Sexti Iulii Frontini Strategematum liber Tertius.

In priores libri responderunt titulis suis & lectorem hucusque cum attentione perduxerunt / eadem nunc circa oppugnationes urbium defensionesque strategemata / nec morabor ulla prelocutione: prius traditurus que oppugnandis urbibus usui sunt tum que obsessos instruere possint. De positis autem operibus & machinamentis / quorum expleta iam pridem inuentione nullam uideo ultra artium materiam has circa expugnationes species strategematis fecimus.

Instruere possunt obsessos

Philippus

Nero claudius

Poeni

Cominius

Prelocutione

alli
Triphon
Sertorius
Viriatus
Cocles
Aphranius
Antonius

De Repentino impetu.	Ca. i.
De fallendis iis qui obsidebuntur.	Ca. ii.
De eliciendis ad proditionem.	Ca. iii.
Per que hostes ad inopiam redigantur.	Ca. iiii.
Queadmodu p suadeatur obsidione pmanura.	Ca. v.
De destructoe presidioꝝ hostium.	Ca. vi.
De fluminau deriuatoe & uitiatoe aquaz.	Ca. vii.
De iniiciendo obsessis pauore.	Ca. viii.
De irruptione ex diuersa pte q̄ expectamus.	Ca. ix.
De insidiis p quas eliciantur obsessi.	Ca. x.
De simulatione regressus.	Ca. xi.
De excitanda cura suorum.	Ca. xii.
De emittendo & recipiendo nuntio.	Ca. xiii.
De introducendis auxiliis & comeatibus.	Ca. xiiii.
Quemadmodum efficiatur ut habundare uideatur que decrunt.	Ca. xv.
Qua roe proditoribus & trassugis occurrat.	Ca. xvi.
De eruptionibus.	Ca. xvii.
De constantia obessorum.	Ca. xviii.

De repentino impetu. Ca. i.
 Vintius consul/uictis acie equis & uolscis/cum
 Antium oppidum expugnare statuisset ad co
 cionem uocato exercitu exposuit q̄ id necessa
 rium & facile esset/si non differretur aggredi. eoz im
 petu quem exhortatio cocitauerat/aggessus est urbem
 Marcus cato animaduertit in Hispania potiri se quo
 da oppido posse/si inopinantes inuaderet: Quadridui
 itaq̄ iter biduo per confragosa & deserta emesus nihil
 tale metuentes oppressit hostes uictoribus deinde suis/
 causam tam facilis euentus regrentibus dixit tum illos
 uictoriam adeptos cu quadridui iter bibuo arripuerunt.
 De fallendis iis qui obsessi sunt. Ca. ii.

Quintius.

M. Cato

d. Omitius Calvinus cu obsideret lucam oppidum liguz
 non situ tm & operibus/ueru etiam oppugnatoru
 prestantia tutum circuiri muros frequeter omnibus co
 piis instituit easdemq̄ reducere ad castra. Qua consue
 tudine inductis ita oppidanis ut crederet exercitationis
 id gra facere Romanum/& ob hoc nihil ab eo conatu
 cauentibus/ morem illum obambulandi in subitum di
 rexit impetum/ occupatisq̄ menibus expressit illud qd
 seipos dederet & oppidum. Caius duillius consul/sub
 inde exercendo milites remigesq̄ cosecutus est ut secu
 ris Carthaginensibus usq̄ in id tempus innoxie con
 suetudinis/subito adnota classe murum occuparet.
 Hannibal/in Italia multas urbes cepit cum Roma/
 norum habitu quosdam suorum ex longo belli usu
 latine quoq̄ loquentes premitteret. Arcades
 messenioꝝ castellu oblidentes/factis quibusdam ar
 mis ad similitudinem hostilium/eo tpe quo successura
 alia presidia his explorauerunt. Instructi eoz qui expe
 ctabatur ornatu admissiq̄ per huc errorem ut loci pos
 sessionem loci cu strage hostiu adepti sunt. Simon
 dux Atheniensiu/in Caria insidiatus cuida ciuitati reli
 giosum incolis templu Dianę/ locumq̄ qui extra mu
 ros erat noctu inprouisus incedit/ effulsq̄ opidanis ad
 opem aduersus ignes ferendam uacuum defensoribus
 cepit urbem. Alcibiades dux Atheniensium/cu ciui
 tatem Agrigentinoꝝ egregie munitam obsideret petito
 ab eis consilio diu tanq̄ de rebus ad coe pertinentibus
 disseruit in theatro: ubi ex more grecorum locus consul
 tationi prebebatur. duq̄ consilii specie tenet multitudi
 nem Athenienses quos ad id preparauerat incustodita
 urbem ceperunt. Epaminudas thebanus/in archadia
 die festo effuse extra menia uagantibus hostium femi
 nis plerosq̄ ex militibus suis muliebri ornatu immiscu

Domitius.

C. duillius

Hannibal.

Archades

Simon

Alcibiades

Epaminudas

In theatro ex more grecoru locus
 consultationi prebebatur.

Cistippus

Antiochus

Thebani

Thymarcus

Papirius

Marcellus

it/qua simulatione illi intra portas sub nocte recepti ce-
 pti ceperunt oppidum/& suis apperuerunt. ¶ Aristip-
 pus Lacedemonius festo die tegeataz quo omnis mul-
 tudo ad celebrandum minerue sacru urbe egressa erat
 iumenta faccis frumentariis palea refertis bonusta tege-
 am misit agentibus ea militibus qui negociatoz specul-
 epi inobseruati portas aperuerunt suis. ¶ Antiochus in
 Capadocia ex castello Sueda quod obsidebat frumen-
 tatum iumenta egressa interceptit. Occisq; calonibus
 eorundem uestitu milites suos tanquam frumentum
 reportantes submisit: Quo errore illis custodibus dece-
 ptis castellu intrauerunt admiseruntq; milites Antiochi.
 ¶ Thebani cum portu Sycionioz nulla ui redigere in
 potestatem suam possent/nauem ingentem armatis im-
 pleuerunt exposita super merce ut negociatoz specie fal-
 lerent/ab ea deinde parte murorum que longissime re-
 mota erat apparere paucos disposuerunt cum quibus e-
 naue quidem egressi inermes simulata rixa occurrerunt
 Sycioniis ad dirimendu iurgium aduocatis/Thebanis
 naues & portum & urbem uacantem occupauerunt.
 ¶ Thymarcus Etholus occiso Carneade Ptholomei re-
 gis prefecto chlamide interempti & galero ad macedo-
 nicu ornatus est habitum/per hunc errorem pro Carne-
 ade Samioz portum receptus occupauit.

De eliciendis ad proditionem. Ca. iiii.

Apirius cursor/consul apud tarentum/ Miloni
 qui cum presidio Epyrotarum urbem obtine-
 bat/salutem ipsi & popularibus si per illum op-
 pido potiretur pollicitus est. Quibus premiis ille corru-
 ptus persuasit Tarentinis ut se legatum ad consulem mit-
 terent/a quo plena promissa expectata refereas in secu-
 ritatem oppidanos resoluit atq; ita incustoditam urbem
 cursori tradidit. ¶ Marcellus/cum Syracusanum quen-

sub nocte

inobseruati

submisit

intercepit

dam Solistratum ad proditionem sollicitasset/ex eo cog-
 nouit remissiores custodias fore die festo quo phyci-
 des prebiturus esset uini epularumq; copiam. inidiatus
 igitur hilaritati & que eam sequebatur secordie moni-
 menta conscendit uigilibusq; cesis apperuit exercitui ro-
 mano urbem nobilibus uictoriis claram. ¶ Tarquinius
 superbus cu Gabios in deditoem accipere non posset
 filium suu Tarquinni uesum uirgis ad hostem misit.
 Is inculata patris seuitia psuasit Gabinis ut odio suo ad-
 uersus regem uterentur/& dux ad bellum electus tradi-
 dit patri Gabios. ¶ Cyrus Persarum rex/comitez suum
 zopirum explorata eius fide truncata de industria facie
 ad hostes dimisit illo asserente iniuriaru fidez creditus
 inimicissimus Ciro: cum hanc persuasionem adiuuaret
 procurrendo propius quotiens acie decertaretur & in
 eum tela dirigendo comissam sibi Babilonioz urbem
 tradidit Ciro. ¶ Philippus oppido Samioruz exclusus
 apollonio prefecto eorum ad probationem corrupto
 persuasit/ut plaustrum lapide quadrato oneratu in ipso
 aditu portez poneret cofestiz signo dato insecutus/oppo-
 danos circa impedita porte claustra oppressit trepidan-
 tes. ¶ Hannibal apud arcez que a presidio Romano du-
 ce Liuiio tenebatur cuneum quem ad proditionem solli-
 citauerat eiusmodi fallacia instruxit/ut ille per cam ue-
 nandi noctu procederet quasi id per hostem inter diu
 non liceret. Egresso ipsi apros subministrabant quos il-
 le tanq ex captura Liuiio offerret. Idq; cu sepius factum
 esset & ideo minus obseruaretur quadam nocte Hanni-
 bal uenatorum habitu Penos comitibus eius immiscu-
 it. qui cum bonusti uenatione quam ferebant recepti
 essent a custodibus ptinus eos adorti occiderent. Tunc
 fracta porta admissus cum exercitu Hannibal oes Ro-
 manos interfecit/exceptis his qui in arcem pfugerant.

Tarquinius

Cyrus

Philippus

Hannibal

Lysimachus

Lysimachus rex macedonum cum Ephesios oppugnaret & illi in auxilio haberent Mandronem archipirata qui plurimum oneratas preda naues ephesum appellabat corrupto ei ad proditorem uinxit fortissimos macedonum. Quos ille restrictis manibus pro captiuis Ephesum introduceret postea ex arce raptis armis urbem Lysimacho tradiderunt.

Per que hostes ad inopiam redigantur.

Ca. iiii.

Abius Max.

Abius maximus uastatis campanorum agris ne quid eis ad fiduciam obsidionis superesset recessit sementis tpe ut frumentum que reliquum habebant in faciones conferrent. Reuersus deinde re nata prostravit & ad famem redactis potitus est. Antigonus aduersus Artimenses idem fecit. Dionysius multis urbibus captis cum reginos aggredi uellet qui copiis abundat simulauit pacem/petuitque ab eis ut comestus exercitui ipsius subministrarent/quod cum impetrasset exhausto opidanorum frumento aggressus urbem alimentis destituta superauit. Idem aduersus bymereos fecisse dicitur. Alexander oppugnaturus Leucadiam comestibus abundantem/prius castella que in confinio erat cepit/omnesque ex his Leucadiam passus est confugere ut alimenta inter multos celerius absumerentur. Phalaris agrigentinus cum quedam loca munitione tuta in Sicilia oppugnaret: simulato federe/frumenta que residua se habere dicebat/apud eos deposuit. Deinde data opera ut tectorum camerarum in quibus id conferebatur recessis pluuiam reciperent fiducia adducti comestus proprio tritico abusus/ primo initio estatis aggressus inopia compulit ad deditonem.

Quemadmodum persuadetur obsidione esse permanuram. Ca. v.

Pluuiam recipient

Antigonus

Dionysius

Alexander

Phalaris

Clearchus

Clearchus Lacedemonius exploratum habens tracas omnia uictu necessaria in montes comportasse una quoque ope sustentari que crederent eum comestus inopia recessurum: per id tempus quo legatos eorum uenturos opinabatur aliquem ex captiuis in conspectu iussit occidi & membratim tanquam alimenta in cotubernia distribuit: Traces nihil non facturum perleuerantie causa eum credentes qui tam detestabiles epulas sustinisset experiri in deditonem uenerunt. Tyberius Gracchus lusitanis dicentibus in decem annos cibaria se habere & omnino oblidinem non expauescere Undecimo inquit anno uos capiam. Qua uoce Lusitani tanquam instructi comestibus statim se tradiderunt. A. Torquato grecam urbem oppugnanti cum diceretur iuuentutem ibi studiose iaculis et lagictis exerceri pluris eam inquit propediem uendam.

De destructione presidiorum hostium. Ca. vi.

Scipio Hannibale in Apbricam reuerso/cum plura oppida que illi in potestatem ratio redigenda dictabat firmis presidis diuersarum partis obtinerentur subinde aliquam manum submittebat ad inferenda ea nouissime etiam tanquam direpturus ciuitates ad erat deinde simulato metu refugiebat. Hannibal ratus ueram esse trepidationem/deductis undique presidis tanquam de summa re dimicaturus insequi cepit. Ita consecutus Scipio quod petierat nudatas propugnatoribus urbes per masculinam et nimidas cepit. Publius cornelius Scipio/intellecta difficultate expugnandi deluuium quia concursu omnium defendebat aggredi alia oppida cepit. Et uocatus ad sua defendenda lingulis/uacuatum auxiliis deluuium cepit. Pyrrhus Epirotarum rex aduersus illiricos cum ciuitatem que caput gentis erat redigere in potestatem suam uellet eius de speratione ceteras urbes petere cepit consecutusque est

Ti. Gracchus

A. Torquatus

Scipio

P. Cornelius

Pyrrhus

Deluuium.

Aliquem pro quendam
Cibaria in decem annos

or. Ruffinus

Mago

Alcibiades

Cleonius

Cesar

ut hostes fiducia uelut satis munita urbis eius ad tutelam
 altarum dilaberentur. Quo facto reuocatis ipse rursus
 omnibus suis euacuata eam defensoribus cepit. ¶ Cor-
 nelius Ruffinus consul cum aliquanto tpe Crotonam
 oppidum frustra obsidisset quod inexpugnabile faciebat
 assumpta in presidium Lucanorum manu simulauit se cep-
 to desistere captiuum deinde magno premio sollicitatum
 misit Crotonam qui tanquam ex custodia fugisset qui persuasit
 discessisse Romanos. Id uero Crotonienses arbitrati di-
 misere auxilia destituti que pro pugnantibus inopina-
 ti & inualidi capti sunt. ¶ Mago dux Carthaginensium
 uicto Gneo Pisonem & in quadam turre circumseptum suspi-
 catus uentura ei subsidia perfugam misit qui persuade-
 ret a propinquantibus captum iam Pisonem. Quare rone
 deterritis eis reliqua uictorie consumauit. ¶ Alcibiades
 in Sicilia cum Syracusanos capere uellet ex Cataniensi-
 bus apud quos tum exercitum continebat quendam ex-
 plorare solertem submisit Syracusanis. Is in publicum con-
 silium introductus persuasit infestissimos esse Cataniens-
 es Atheniensibus; & si adiuuarentur a Syracusanis fut-
 urum ut opprimerent eos & Alcibiadem. Quare addu-
 cti Syracusani uniuersis uiribus Cataniam petitori pro-
 cesserunt relicta ipsorum urbe. Quam a tergo adortus Al-
 cibiades desolatam ut sperauerat afflixit. ¶ Cleonius athe-
 niensis Troezenos qui presidium Graterum tenebant ag-
 gressus tela quedam in quibus scriptum erat uenisse se
 ad liberandam eorum remp. intra muros iecit; & eodem
 tpe captiuos quosdam conciliatos sibi remisit, qui crates
 detractarent per hoc consilium seditione intestina apud
 obsessos conciliata admoto exercitu potitus est ciuitate.

¶ De fluminum deriuatone & conuentione aquarum. Ca. vii.

¶ Vbius Seruilius Isauram oppidum flumine eo
 quo hostes aquabantur auerso ad deditioem
 siti compulsi. ¶ Caius Cesar in Gallia cadurco

*Euacuata defensoribus
 Aliquanto tempore
 submisit*

tum ciuitatem amne cinctam & fontibus abundantem ad
 inopiam aquarum redegit cum fontes cuniculis aduertisset
 & fluminis uisum per sagittarios arcuisset. ¶ Quintus
 Metellus in Hispania citeriore in castra hostium humi-
 li loco posita fluum ex superiore parte immisit et sub
 ita inundatione turbatos per dispositos in hoc ipsum in-
 sidiatores cecidit. ¶ Alexander apud Babilonem que me-
 dia fluuio Eufrate diuidebatur fossas pariter & agerem
 instituit ut in usum eius extimarum hostes egeri terram:
 atque ita subito flumine auerso per alueum ueterem qui
 siccatus ingressus prebebat urbem intrauit. ¶ Semiramis
 aduersus eodem Babilonios eodem Eufrate auerso idem fe-
 cisse dicitur. ¶ Clisthenes Sycionius ductum aquarum in opidum
 Eriseorum ferentem rupit. Mox resectis tubis restituit aquam
 elleboro corruptam quam uisum per fluuio uentris decipiens cepit.

¶ De iniciendo obsessis pauore. Ca. viii.

¶ Hi ioppus cum teenasium castellum nulla uia capere
 posset ante ipsos muros terram egressus simula-
 uitque agi cuniculum castellanique subruptos se esti-
 mantes reddiderunt. ¶ Pelopidas Thebanus magnetum
 duo oppida simul oppugnaturus non tam ita longo spa-
 tio distantia quo tpe ad alterum eorum exercitum admo-
 uebat precepit ut ex composito ab aliis castris. iiii. egres-
 sionati notabili alacritate uelut uictoria nuntiantes ue-
 nirent ad cuius simulationem curat ut silua que in medio
 erat incenderet prebitura spem urbis ardentis preterea
 quosdam captiuorum habitu eorum iussit perducere. Qua asse-
 ueratio perterriti qui obsidebant dum in parte iam se supra
 tos existimant defecerunt. ¶ Cyrus rex Persarum in clulo
 sardibus creso qua preruptus mons nullum aditum pre-
 stabat ad meniam malos exequentes altitudinem iugi sub-
 textit. Quibus simulacra hominum armata perfici
 habitus imposuerat noctuque eos montem admouit.

Arcuisset fluminis usu

Metellus

Alexander

Semiramis

Clisthenes

Philippus

Pelopidas

Cyrus

VNIVERSIDAD
 DE SALAMANCA

Tum prima luce ex altera pte muros aggressus est: ubi orto iam sole simulacra illa armatorum referencia habi tum refulserunt: oppidani captam urbem a tergo credentes / & ob hoc in fugam dilapsi uictoria hostibus concesserunt

De irruptione ex diuersa parte quam expectamus
Ca. viii.
Cipio apud Carthaginem / sub discessu restus maritimi secutus deum ut dicebat ducem / ad muros urbis accessit / & cedente stagno / qua non expectabatur irrupit. Fabius maximus Cunctatoris filius / apud arpos presidio Hannibalis occupatos considerato situ urbis sexcentos milites obscura nocte qui per munitam eorum minus frequentatam oppidi partem / scalis euecti / in murum portas reuelleret: hi ad iuti decidentium aquarum sono qui opis strepitum obscurabat / iussa peragunt. ipse dato signo ab alia parte aggressus cepit Arpos. Caius Marius bello Iugurtino / apud flumen Mulucam / cum oppugnaret castellum in monte saxeo situm quod una & angusta semita adibat cetera parte uelut cum saltu precipiti: nuntiato sibi per ligurem quendam / ex auxiliis gregalem militem qui forte aquatum progressus dum per saxa montis cocleas legit ad summum peruenerat / eripi posse: in castellum paucos centuriones quibus perfectissimos cum uelocissimis militibus equatores immiscuerat / misit capite pedibusque nudis: ut prospectus uisusque per saxa facilius foret / scutis armisque a tergo apratis hi ligure duce & loris & clauis quibus in ascensu nitentur adiuti / cum ad posterora ob id uacua defensoribus castelli peruenisset / concinnere & tumultuari ut preceptum erat ceperunt / ad quod constitutum. Marius constantius adhortatus suos acrius instare castellanos cepit. Quos ab inbelle multitudinem suorum reuocatos tanquam a tergo capti essent insecutus

Scipio
Fab. Maxi.
Marius
Castellani

Per munitam partem scalis euecti
Portas reuelleret. desquiciasse
Suos adhortatus acrius instare
castellanos

castellum cepit. Lucius cornelius consul complura sardinie cepit oppida dum fortissimas partes copiarum noctu exponit. Quibus precipiebat ut delitescerent opperiretur quibus tempore quo ipse nactus appelleret occurrentibus deinde aduentanti & hostibus ab ipso per simulationem fugam longius ad persequendum aduocatis illi in relictas ab his urbes impetum facerent. Pericles Atheniesium dux cum oppugnaret quandam ciuitatem magno consensu defendentium tutam nocte ab ea parte muros que mari adiacebat classicum clamorem attolli iussit hostes penetratum illa oppidum rati reliquerunt portas per quas Pericles destitutas presidio irrupit. Alcibiades dux Atheniesium euticum oppugnandi eius causa / nocte inprouisus accessit & ex diuersa parte menium cornicines canere iussit sufficere propugnatores murorum poterant ad id latus a quo solo se temptari putabant cum fluerent qua non obsistebatur muros transcendit. Trasibulus dux Melisorum ut portum Sycinioz occuparet a terra subinde oppidanos temptauit & illo quo lacebentur conuersis hostibus / classe inspecta portum cepit. Philippus in obsidione cuiusdam urbis maritime binas naues procul a conspectu contabulauit supstruxitque eis turres alias deinde turribus adortus a terra uel cominus domibus propugnatores distrinxit turratas naues amari applicuit. & qua non resistebatur subiit muros. Pericles Ponomeloz castellum oppugnaturus in quo duo oino erant accessus / alterum fossa interclusit alterum munit castellani securiores ab altera parte / facti / eam solam quam muniri uidebant custodire ceperunt Pericles preparatis pontibus iniectisque sup fossam / quam non cauebat subiit castellum. Antiochus aduersus Ephesios rhodiis quos in auxilio habebat precepit / ut nocte portum cum magno strepitu inuaderent ad quam partem cum tumultu omni multitudine

.L. Corneliu
Pericles
Alcibiades.
Trasibulus
Philippus
Pericles
Antiochus

Contabulauit binas naues

decurrenre/nudatis defensore aliis munitionibus/ ipse aggressus a diuerso ciuitatem cepit.

¶ De insidiis per quas eliciantur obsessi. Ca. x.

Cato in conspectu lacetanoꝝ / quos obsidebat reliqs submotis sueffanos quosdam ex auxiliariis maxime imbelles aggredi menia iussit hoc cum facta eruptione lacetani facile auertissent & fugientes auide insecuti essent illis quas occultauerat cohortibus oppidū cepit. ¶ Lucius Scipio in Sardinia / cuiusdam ciuitatis per tumultum relicta oppugnatione / quā instruxerat / speciem fugientis finxit. Insecutisq; temere oppidanis per eos quos in proximo occultauerat oppidum inualit. ¶ Hannibal cū obsideret ciuitatem himeram castra sua capi de industria passus est iussis recedere penitus tanq̄ preualeret hostis. Quo euentu Himeratis ita deceptis / ut gaudio impulsis relicta urbe procurrerūt ad punicum uallum Hannibal uacuā urbem per eos quos in insidiis ad hanc ipsam occasionē posuerat cepit. Idē ut sagictarios eliceret rara acie ad muros accedens ad primā eruptiōem oppidanoꝝ simulata fuga cessit. Interpositoq; exercitu ab oppido / interclusos hostes a suis in medio trucidauit. ¶ Scordisci eqtes cū agrēcia duarum partiū presidio oppositus esset Lucullus pecora abigere simulantes / procurauerunt eruptiōem: fugā deinde metiti sequentem lucullum in insidias deduxerūt & octingentos cum eo milites occiderunt. ¶ Chares dux Atheniensium ciuitatem aggressurus littorē oppositam post quedam promontoria occulte habita classe e nauibus uelocissimā preter hostilia presidia ire iussit: qua uisa cū oīa nauigia que pro custodia portus agebatur / ad persequendā euolassent / Chares in indefensum portum reliq̄ classe inuectus etiā ciuitatem occupauit. ¶ Lartha dux Penoz in Sicilia lilibeum nostris terra mariq; obsiden-

Eruptione oppidanorum

tibus ptem classis sue pcul armata iussit ondi ad eius cōspectū cum euolassent nostri. Ipse reliqs quos in occulto tenuerat nauibus lilibeum portum occupauit.

¶ De simulatione regressus. Ca. xi.

Phormion dux Atheniensium / cū depopulatus esset agros Chalchidensium / legatis eorundē ea regrentibus benigne respondit & nocte qua ad missurus ilios erat: finxit litteras sibi supuenisse ciuiū suorum propter quas redeundum haberet / ac paulum regressus dimisit legatos his oīa tuta & abisse phormionē renuntiantibus chalchidenses spe & oblate humanitatis & abducti exercitus remissa urbis custodia / cum confestim Phormion reuertisset phibere in expectatam uim non potuerūt. ¶ Agesilaus dux lacedemonioꝝ cū phoenices obsideret / & intellexisset eos qui tunc presidio illis erant iam grauari bellū in cōmodo paululum regressus / tanq̄ ad illos actus liberam occasionem recedendi his dedit nō multo post milite reducto / destitutos phoenices supauit. ¶ Alcibiades aduersus b. zanticos / qui se menibus cōtinebāt insidias deposuit & lilato regressu incautos eos oppressit. ¶ Viriatus cū tridui iter descedēs cōfecisset idē illud in uno die remēsus / securos sego brientes & sacrificioq; maxie occupatos oppressit. ¶ Epaminondas mantiniā cū lacedemonios in subsidium hosti uenisse aīaduertet / ratus posse lacedemonem occupari si clam illo profectus esset nocte crebros ignes fieri iussit / ut specie remanēdi occultaret profectiōem sed a trāsfuga p̄ditus assecuto exercitu Lacedemonioꝝ itinere qdem quo spartam petebat destitit. Idem tñ consiliū conuertit ad mantinenses. Equē enī ignibus factis Lacedemonios quasi maneret frustratus. xl. milia passuum reuertitur Mantiniam. eaq; auxilio destitutam occupauit.

Phormio

Agesilaus

Alcibiades

Viriatus

Epaminondas

Cato

Scipio

Hannibal

Chares

Lartha

Lcibiades

Hiphocrates

reberiu N

romani

ampani

Hyrcius

De exercitanda cura suorum. Ca. xii.
 Lcibiades Atheniensis ciuitate sua a Lacædemoniis obsessa ueritus negligentiã uigilũ denuntiauit his qui in stationibus erant ut obseruaret lumen quod nocte ostensurus esset ex arce & ad cõspectum eius ipsi quoq; lumina attollerent in quo munere qui cessasset penã passuz: dum sollicitè expectat signuz ducis peruigilatum ab omnibus & suspecte noctis periculum euitatum est. **Hiphocrates** dux Atheniensiu cum presidio Corinthũ teneret & sub aduentum hostium ipse uigilias circuiret/ uigilem quem dormientem uiderat trãfixit cuspide. Quod factũ quibusdã tanq̃ seuum increpantibus qualem inueni inquit talem reliquit.

Epaminundas Thebanus idem fecisse dicitur.
De emittendo & recipiendo nuntio. Ca. xiii.
 Omani obsessi in Capitolio/ ad Camillum ab exilio implorandũ miserunt qui ut statões Galorum falleret per saxa tarpeia demissus trãsnator Tyberi ueios puenit. & perpetrata legatione similiter ad suos rediit. **Campani** diligenter Romanis quibus obsessi erant custodias agentibus/ quendam per transfugam subornatum miserunt qui occultatã Balteo epistolam inuenta effugendo occasione ad Penos pertulit. Venatione quoq; & pecoribus quidã miserunt litteras membranis mandatas. aliq̃ iumentum in aduersam partem inflixerunt dum statões transeunt. nonnulli interiora uaginarũ inscripserunt. **Hyrcius** cõsul ad Decimũ brutũ qui mutine ab Antonio obsidebatur/ litteras subinde misit plumbo scriptas/ quibus ad brachiũ ligatis/ miles scultenam amnem transnabat. Idem columbis q̃s inclusas ante tenebris & fame affecerat/ epistolas ad cololum seta ligauit easq; a propinquo inq̃tum poterat locomenibus emittebat ille lucis cibiq; auide altissima edifi-

Perpetrata legatione

cioz petentes excipiebantur a bruto. Qui eo modo de oibus rebus certior fiebat utiq; postq̃ disposito cibo quibusdam locis columbas illuc deuolare instituerat.

De introducendis auxiliis & cõmeatibus. Ca. xiiii.
 Ello ciuili cũ Aregna urbs in Hispania Põpei/anaz partiũ obsideretur **Martius** interim rex tanq̃ **Cæsarianus** tribuni cornicularius uigiles quosdam excitauit: e quibus aliquid euitans constantia fallacię suę per medias Cæsaris copias presidium Põpei transduxit. **Hannibale** obsidente casilinũ Romanis farinam doliis scõa aqua uulturni fluminis dimittebant ut ab obsessis exciperetur: quibus cũ obiecta p̃ mediũ amnem catena Hannibal obtitisset nuces sparsere/ quę cum aqua ferete ad oppidũ defluerent/ eo cõmeatu socioz necessitatẽ sustentauerunt. **Hyrcius** in Mutinensibus obsessis ab Antonio/ salem quo maxie indigebat cuppis conditũ per amnem Saminicoz intromisit. Idẽ pecora scõa aqua dimisit quę excepta sustentauerunt necessariorum inopiam.

Quemadmodũ efficiatur ut q̃ desunt habũdare uideant. Ca. xv.
 Omani cũ a Gallis Capitolium obsideretur in extrema iam fame panem in hostem iactauerunt consecutiq; ut habundare cõmeatibus uiderentur: obsidionem donec camillus subueniret/ tollerauerunt. **Athenienses** aduersus Lacædemonios idem fecisse dicuntur. **Hi** qui ab Hannibale Casilinũ obsidebantur ad extremã famem puenisse crediti cũ etiam herbas alimentis eoz Hannibal sepe arato loco qui erat inter castra ipsius/ & menia preriperet semina in preparatum locum iecerunt. Cõsecuti ut habere uiderentur unde uictũ sustentarent usq; ad satoz pueniũ. **Reliqui** ex uariana clade cum obsideretur/ quia deficere frumẽto uidebantur horrea tota nocte circũdixerunt captiuos

Cornicularius tribuni

Martius

Romani

Hyrcius

Romani

Athemense

Casilini

Romani

Thracel

Heurabilus

Marcellus

Hamilchar

deinde precibus manibus dimiserunt. Hi circumfidenti-
 bus suis persuaserunt ne spem mature expugnationis re-
 ponerent in fame Romanorum quibus alimentorum ingens
 copia superesset. ¶ Thracel in arduo monte obsessi in
 quem hostibus accessus non erat collato uiridi exiguo
 tritico/aut caseo pauerunt pecora & in hostium presidia
 dimiserunt. Quibus exceptis & occisis cum frumenti ue-
 stigia in uisceribus earum apparuissent/oppinatus hostis
 magnam uim tritici superesse eis qui inde et pecora pa-
 scerent recessit ab obsidione. ¶ Heurabilus dux meli-
 xiorum cum longa obsidione milites sui ageretur/ab Ali-
 acte qui sperabant eos ad deditiorem fame posse com-
 pelli sub aduentum legatorum haliactis/frumentum omne
 in forum compellere iussit & conuiuis sub id tempus instru-
 ctis per totam urbem epulas prestitit atque ita persuasit hosti su-
 pperesse ipsis copias quibus diurnam sustineret obsidionem.

¶ Qua ratione proditoribus & transfugis
 occurratur .Ca. xvi.

¶ Arcellus cognito consilio Barcei nolani qui cor-
 rupere ad defectores populares studebat/& Hanni-
 bali gratificabatur quod illius beneficio curatus
 iter canenses: saucius & ex captiuitate remissus ad suos
 erat qui interficere eum ne supplicio eius reliquos con-
 citaret Nolanos non audebat arceri situm ad se / allocutus
 est dicens fortissimum eum militem quod antea ignorasset
 hortatusque est ut secum moraretur & super uerborum ho-
 norem equum ei quoque donauit. Qua benignitate non
 illius tantum fidem/sed etiam popularium qui ex illo pen-
 debant sibi obligauit. ¶ Hamilchar dux Penorum cum fre-
 quenter auxiliares Galli ad Romanos transirent & iam
 ex consuetudine ut socii exciperentur sicut fidelissimos

Sup uerborum honorem .i. ultra

subornauit ad simulandam transitorem qui Romanos
 excipiendorum causa eorum progressos occiderunt. Quae so-
 lertia Amilchari non tantum ad presentem profuit suc-
 cessum: sed in posterum prestitit ut Romanis ueri quoque
 transfuge forent suspecti. ¶ Hanno Cartagenensium im-
 perator in Sicilia cum comperisset mercenariorum Gal-
 lorum circiter .iiii. milia conspirasse ad transfugiendum
 ad Romanos quod aliquot mensium mercedes non rece-
 perant animaduertere autem in eos non auderet/ metu
 seditionis promisit prolatiōis in iuriam liberalitate pen-
 saturum. quo nomine gratias agentibus gallis per tem-
 pus idoneum datis pollicitis fidelissimum dispensato-
 rem: ad Otacilium consulem misit. qui tanquam rationibus
 in transuersis transfugisse nuntiauit nocte proxima Gallo-
 rum quatuor milia quae praedatum forent missa posse excipi.
 Otacilius nec statim credidit transfuge: nec tamen rem-
 spernendam ratus disposuit insidiis lectissimam manum su-
 orum. ab ea galli excepti dupliciter Hannonis consilio sa-
 tis fecerunt. & Romanos ceciderunt & ipsi omnes inter-
 fecti sunt. ¶ Hannibal similiter se a transfugis ultus
 est. Nam cum aliquos ex militibus suis sciret trans fugi-
 se proxima nocte/nec ignoraret exploratores hostium
 in castris suis esse palam pronuntiauit non debere trans-
 fugas uocari solertissimos milites qui ipsius iussu exie-
 runt ad excipiendum hostia consilia. auditis quae pro-
 nuntiauit rettulerunt exploratores ad suos. Tunc com-
 prebentia Romanis transfuge: & amputatis manibus
 remissi sunt. ¶ Diodortus cum presidio Amphipoli-
 tim tueretur & duo milia thracum suspecta haberet/ quae
 uisuebantur urbem direpturam/ mentitus est paucas ho-
 stium naues proximo littori applicuisse easque diripi
 posse. Qua spe simulata Thracel emisit. Ac dein-
 de clausis portis non

Hanno

Mercedes
Stipendia

Hannibal

Diodort

Se a transfugis ultus est

Quattuor

romani

emili. Paul.

telius

En. Pompei?

imbria.

Esculani

Numantini

recepit. ¶ De eruptionibus. Ca. xvii.
 Romani qui in presidio panormitatoꝝ erant ueni-
 ente ad obsidiōez Hasdrubale raros ex industria
 in muris posuerunt defensores. Quoz paucitate contēpta
 cū incautus muris succederet Hasdrubal eruptōe facta
 ceciderunt eum. ¶ Aemilius Paulus uniuersis ligu-
 ribus inproviso adortis castra eius simulato timore diu
 cōtinuit militem deinde fatigato saz hoste a. iiii. portis
 eruptione facta strauit cepitq; ligures. ¶ Velius prefec-
 tus Romanoz/arcem Tarentinoꝝ tenens/misit ad Ha-
 sdrubalem legatos ut abire sibi incolumi liceret. ea si/
 mulatōe ad securitatem perductū hostem eruptōe fac-
 ta cecidit. ¶ Gneus Pompeiꝝ circūsessos ad dyrrachiū
 non tm̄ oblidione liberauit suos/uez etiam post erupti-
 onem q̄ oportuno loco et tpe fecerat Cēsarem ad castel-
 lum qd̄ duplici munitōe instructum erat auide irrūpen-
 tem exterior ipse circūfusus corona obligauit ut ille in-
 ter eos quos obsidebat / & eos qui extra circūuenerant
 medius non leue periculū & detrimentū senserit. ¶ Pla-
 uius fimbria & in Asia apud Thidiacū/aduersum filiū
 Mithrydati brachiis a latere ductis deinde fossa in frō-
 te percussa/quietum in uallo militem tenuit donec ho-
 stilis equitatus incurreret angustias munimentoꝝ:tunc
 eruptione facta sex milia eoz cecidit. ¶ Esculani oppu-
 gnaturi oppidum Pompeii/cum paucos senes egros in
 muris ostendissent ob id securos Romanos eruptione
 facta fugauerunt. ¶ Numantini obsessi ne pro uallo qui-
 dem instruxerunt aciem adeoq; se continuerunt/ut Po-
 pilio lenati fiducia fieret scalis oppidum aggrediendi.
 Quo demum suspicante insidias/qui nec tunc quidem
 obsistebatur ac suos reuocante eruptōe facta aduersus
 descendentes adorti sunt.
 ¶ De distantia obsessoz. Ca. xviii.

Romani

¶ Omant assidente mensibus Hannibale ostēdende
 e. fiducia gratia supplementum exercitibus quos
 in Hispania habebant diuersa porta miserunt
 Idem agrum in quo castra Hannibal habebat defun-
 cto forte domino uenalem ad id precium perduxerūt
 licendo quo is ager ante uenerat hi dum ab Hanniba-
 le obsiderentur/ & ipsi capuam decreuerunt obsidere.
 nec nisi capta ea reuocauerunt inde exercitum.

¶ Sexti Iulii Frontini Strategematum liber
 Quartus.

m. ¶ Vltima lectione conquisitis strategema/
 tibus & non exiguo scruplo digestis/
 ut promissum trium librorum imple-
 rem/si modo impleui in hoc exhibeo
 ea que parū aperte descriptioni prioꝝ
 ad speciem alligata subiici uidebātur.
 Et erant exempla potius strategicon q̄ strategemata.
 Que iccirco separaui quia quis clara:diuersetm̄ erant
 substantię:ne si qui forte in aliqua ex his incidissent si/
 militudine indocte pretermissa opinarentur: & sane ue-
 lut residua expedienda sunt in quo sicuti antea & ipse
 ordinem per species seruare conabor.

- ¶ De disciplina. Ca. i.
- ¶ De effectu discipline. Ca. ii.
- ¶ De continentia. Ca. iii.
- ¶ De iusticia. Ca. iiii.
- ¶ De constantia. Ca. v.
- ¶ De effectu & moderatione. Ca. vi.
- ¶ De uariis consiliis. Ca. vii.

De disciplina. Ca. i.

Scipio ad Numantiam corruptum superiorum ducum secordia exercitum correxit: dimisso ingenti laxa numero redactis ad minus, quotidiana exercitatione militibus quibus cum frequens iniungeret iter portare complurium dierum cibaria imperabat ita, ut frigora & hyemes pati uada fluminum pedibus traicere asuesceret miles. Exprobrante subinde imperatore timiditatem & ignauiam frangente, delicatioris usus ac parum necessaria expeditio uasa, quae maxime nobiliter accidit Caio mevio tribuno: Cui dixisse tradit Scipio mihi palusper tibi & reip. semp. necessarius nequaquam eris. Quintus Metellus bello Iugurthino similiter lapsam militum disciplinam pari seueritate restituit cum insuper prohibisset alia carne quam assa, elixae uel milites uti. Pirrus delectori suo fertur dixisse, tu grades elige ego eos fortes reddam. Lucio Flacco & C. Varrone consulibus, milites primo iure iurando facti sunt ante enim sacramento tantummodo a tribunis regabantur. Ceteri ipsi inter se, cum iurabant se fugae ac formidinis causa non abituros neque ex ordine recessuros, nisi telum petendi ferendiue hostis, aut ciuis seruandi causa. Scipio Africanus cum ornatum scutum elegantius cuiusdam uidisset dixit non mirari se quod tanta cura ornasset, in quo plus praesidii quam in gladio haberet. Philippus cum primum exercitum constitueret, uehiculorum usum omnibus interdixit equibus non amplius quam singulos lacones habere permisit. Peditibus autem denis singulos qui molas & funes ferret in aestiua exeuntibus xxx. dierum farinam collo portare impauit. Caius Marius recidendorum impedimentorum gratia quibus maxime exercitus agmen oneratur uasa & cibaria militum in fasciculos aptata furcis imposuit sub quibus & habile onus & facilis requies esset. Unde & in prouerbio tra-

Jureiurando
Sacramento

ctum est Muli mariani. Theogenes Atheniensis cum exercitum megarum duceret petentibus ordines respondit ibi se daturum deinde clam equites premisit eosque hostium specie impetum in socios retorquere iussit. Quo facto cum tanquam ad hostium occursum prepararetur praemisit ita ordinari aciem ut quo quis uoluisset loco consisteret, & cum inertissimus quisque retro se dedisset strenui autem in fronte profuissent ut quosque inuenerat stantem ita ad ordines milites prouexit. Alexander Lacedaemonius egressum uia quendam castigabat cui dicenti ad nullius rei rapinam se ab agmine recessisse. Respondit ne speciem quidem rapturi prebeas uolo. Antigonus cum audisset diuertisse filium suum in eius domum, cui tres filiae insignes specie essent: audio inquit fili anguste habitare te pluribus dominis domum possidentibus hospitium latius accipere iussitque commigrare, dixit ne quis minor quinquaginta annis natus, hospicio matris familias uteretur. Quintus metellus consul quibus nulla lege impediretur quin filium contubernalem perpetuum haberet maluit non eum in ordine habere. Publius Rutilius consul cum secundum leges in contubernio suo filium posset habere in legione militem fecit. Tyberius Scaurus filium qui in saltu tridentino loco hostibus cesserat in conspectum suum uenire uelut. Adolescens uerecundia ignominie pressus mortem sibi consciscit. Cotta consul in Sicilia in Valerium nobilem tribunum militum ex gente Valeria uirgis animaduertit. Idem P. aurelium sanguine sibi iunctum, quae obsidioni liparum ipse ad auspicia repetenda me sanam transiturus praefecerat. Cum agger incensus & capta castra essent uirgis cesum in numerum gregalium peditum referri, & muneribus fungi iussit. Fuluius Flaccus censor, Fuluium fratrem suum, quia legionem in qua tribunus militum erat iniussu consulis dimiserat, a senatu mouit.

Muli Mariani prouerbiu

Theogene

Pulchr

Alexander

Antigoni

Metellus

Rutilius

Cotta

Flaccus

Scipio

Quint Metellus

Iota.

Scipio

Philippus

Marius

M. Cato

soluere classe
ut soluere ora

pp. Clau.

Paulus Lucius

Fab. Rutilius

M. Antonius

Papirius

Manlius pa.

Manlius fil.

¶ Marcus Cato ab hostili littore in quo per aliquot dies manserat cum tradito profectionis signo classem soluisset & relictus e militibus. quidam acerrima uoce & gestu expostularet uti tolleretur circūacta ad littus uniuersa classe cōprebensum supplicio affici iussit & quez occisuri per ignominiam hostes fuerant exemplo potius impedit. ¶ Appius claudius ex his qui loco cesserāt decimum queq; militem sorte ductum fuisse percussit. ¶ Paulus Lucius consul ex duab; legionibus que loco cesserant sorte ductos in conspectu militum securi percussit. ¶ Fabius rutilius ternas ex cēturiis quaz statio prupta erat securi percussit. ¶ Marcus Antonius cum ager ab hostibus incēsus esset ex his q in ope fuerant duaz cohortū militem decimauit. Et in singulos ex his cēturiones aduertit. legatū cū ignominia dimisit reliqs ex legione ordeuz dari iussit. In legionem que regium oppidū iniussu ducis diruerat animaduersum est ita ut quatuor milia tradita custodię necarentur. Pręterea senatus consulto cautum est ne quem ex eis sepeliri uel lugere fas esset. ¶ Lucius Papirius cursor dictator Fabium rutilium magistrum equitum q aduersum dictū eius quis prospere pugnauerat uirgis poposcit cesum securi percussurus. nec contentioni aut precibus militum concessit animaduersionem eumq; perfugientem Romaz persecutus est nec ibi quide; remissionem prius supplicii meruit q ad genua eius & Fabius cum patre prouolueretur & pariter senatus & populus rogarent. ¶ Manlius cui impio postea cognomen fuit filium q is contra edictum patris cū hoste pugnauit quāuis uictorem in conspectu exercitus uirgis cesum securi percussit. ¶ Manlius filius exercitu pro se aduersus patrem seditionem parante negauit tānti esse quenq; ut propter illū disciplina corrumperetur & obtinuit ut ipsum puniri

Manlius impiofus & manliana impia

paterentur. ¶ Quintus Fabius maximus transfugarum dextras precidit. ¶ Marcus Curio consul bello Dardanio circa Dirrachiu; cum ex quinq; legionibus una facta seditione militiā detrectasset secuturq; se temeritatem ducis in expeditione asperam & insidiosam negasset quattuor legiones eduxit armatas & consistere ordinibus detectis armis uelut in acie iussit. Post hęc seditionem legionem incertam procedere distinctaq; in conspectu armati exercitus stramenta coegit secare. Postero aut die similiter fossam d scinctos milites facere nullis precibus legionis ab eo inpretari potuit ne signa eius submitteret nomenq; aboleret milites aut in supplementum legionū distribueret. ¶ A Fuluius apio claudio consule milites ex pugna canensi in Siciliam ex senatus. C. relegati postulauerunt a consule Marco marcello ut in prelium ducerentur. Ille senatum consuluit senatus negauit sibi placere cōmitti his reimp. q deseruissent. Marcello tamen pmisit facere qd uideretur Dum ne quis eorū munere uacaret neue donaretur neue q; premiuz ferret aut in Italia portaretur dum peni in ea fuissent. ¶ M. Salinator consularis damnatus est a populo eo q; predam non equaliter diuiserat militibus. ¶ Cum a liguribus in plio Quintus petilius cōsul interfectus esset decreuit senatus uti ea legio in cuius acie cōsul erat occisus tota infrequens referretur stipendium ei nō daretur a numeroq; rescinderetur.

De effectu disciplinę Ca. ii.

Ruti & Cassii exercitus memorię proditū est in bello ciuili cū una per Macedoniam iter facerent priorq; Brutus ad fluuiū in quo pontez iungi oportebat peruenisset Cassii tamen exercitum & in efficiendo pontem & in transitu maturando precessisse. Qui uigor disciplinę effect ne solum in operibus

Infrequentē legione referri. i. palante & inhonoram

Fab. Max.

M. Curio

Discingi milit
ad probu

Signa submit
re

Romani

M. Salinat

Romani

Romani

unde tauit

Alexandri magni exercitus

uerum etiam in summa belli prestarent cassiani brucia-
 nis. ¶ Caius Marius cum facultatem eligendi exerci-
 tus haberet ex duobus qui sub Rutilio & qui sub Me-
 tello ac postea sub seipso meruerant Rutilianum quendam
 minorem qui certioris discipline arbitrabatur puncta-
 uit. ¶ Domitius corbulo duabus legionibus & paucissi-
 mis auxiliis disciplina correpta Parthos sustinuit. ¶ A-
 lexander Macedo xl. milia hominum iam inde a Philippo
 patre discipline asuefactis orbem terrarum aggressus innu-
 meras hostium copias superauit. ¶ Cyrus bello aduersus p-
 sas. xiiii. milibus armatorum imensas difficultates superauit
 ¶ Epaminondas dux Thebanorum. iiii. milia hominum ex quibus
 cccc. tantum eques erant lacedemoniorum exercitum. xxiiii.
 milium pedum equitum mille sexcentorum uicit. ¶ A. xiiii.
 milibus grecorum qui numerus in auxiliis Cyri aduersus
 Artaxerxes fuit. centum milia Barbarorum prelio superati
 sunt. ¶ Eodem grecorum prelio. xxiiii. milia amissis duci-
 bus reditus sui cura uni ex corpore suorum Xenophonti
 Atheniensi demandati per iniqua & incognita loca in-
 columia reuersa sunt. ¶ Xerxes a. ccc. Lacedemoniorum
 ad thermopylas uexatus cum uix eos confecisset. hoc
 se deceptum aiebat quod multos quidem homines habebat
 uitos autem discipline tenaces nullos.

De continentia. Ca. iiii.

Arcum Catonem uino eodem quo remiges con-
 tentum fuisse traditur. ¶ Fabritius cum Cyneas
 legatus Epyrotarum grande pondus auri dono ei
 daret non accepto eo dixit malle se huiusmodi impera-
 re quam habere. ¶ Attilius regulus cum summis rebus pre-
 fuisse adeo pauper fuit ut se coniugem liberumque tolera-
 ret agello qui colebatur per unum uillicum cuius audita
 morte scripsit senatui de successore destitutis rebus
 obitu serui necessariam esse presentiam suam. ¶ Caius
 Scipio post res prospere gestas in Hispania in summa

paupertate decessit nec ea quidem relicta pecunia que
 sufficeret in dotem feminarum quas ob inopiam pu-
 blice dotauit senatus. ¶ Idem prestiterunt Athenien-
 ses filiis Aristidis post amplissimarum rerum administrati-
 onem maxima paupertate defuncti. ¶ Epaminondas
 dux Thebanorum tante abstinentie fuit ut in suppellectili
 eius preter aenuz et uerum unicum uisum inueniretur
 ¶ Hannibal surgere de nocte solitus ante noctem non
 quiescebat crepusculo demum ad cenam uacabat neque
 amplius quam duobus lectis discubebatur apud eum
 cum sub Hasdrubale imperatore militaret plerumque lu-
 per nudam humum sacco tectus somnos capiebat.

Emilianum Sipionem traditur in itinere cum amicis
 ambulantiem accepto pane uesci solitum. ¶ Idem & de
 Alexandro Macedone dicitur. ¶ Maximam nonagesi-
 mum ut dicitur annum agentem meridie ante taberna-
 culum stantem uel ambulantiem capere solitum cibos
 negimus. ¶ Curius cum uictis ab eo sabinis ex senatus
 consulto ampliaretur ei modus agri quem consummati
 milites accipiebant gregalium portione contentus fuit
 malum ciuem dicens cui non esset id quod ceteris satis.

Vniuersi quoque exercitus notabilis sepe fuit continen-
 tia sicut eius qui sub Marco Scauro meruit Namque mei-
 morie tradidit Scaurus pomiferam arborem que in pe-
 de castro fuerat completa metatione postero die abe-
 unte exercitu intactis fructibus relicta. ¶ Auspiciis im-
 patoris Cesaris Domitiani augusti germanico bello quod
 Iulius ciuilis in gallia mouerat legionum opulentissima ciui-
 tas que ad ciuilem descuerat cum adueniente exercitu ce-
 saris: populationem timeret quod contra expectationem
 inuiolata nihil ex rebus suis amiserat in obsequium re-
 ducta septuaginta milia armatorum tradidit.

¶ Lauinius qui Corinthe capta non Italiam solum

Dotauit

Duobus tantum lectis discubebat apud A

Maximam nonagesimum ut dicitur annum agentem meridie ante tabernaculum stantem uel ambulantiem capere solitum cibos negimus.

Consummati milites Gregorij milites

Domitianus cesar

L. Mumius

Sed etiam provinciam tabulis statutisque exornauit/adeo
nihil ex tantis manibus in suum conuertit ut filiam eius
inopem senatus ex publico dotauerit.

¶ De iusticia. Ca. iiii.

Amillo phaliscos obsidenti ludi magister libe
ros faliscoꝝ tanq̄ ambulandi causa extra muꝝ
eductos tradidit dicens repetendis obsidibus
necessario ciuitatem imperata facturam: Camillus non
solum spreuit perfidiam sed etiam restrictis post terga
manibus magistrum uirgis agendū ad parentes tradi/
dit piis adeptus beneficiis uictoria quā fraude nō cupie
rat. Nam phalisci ob hanc iusticiam sponte ei se dede/
runt. ¶ Ad Fabricium ducem Romanorū medicus pir
rhi Epyrotarum regis peruenit ipollicitusq̄ est daturus
se uenenū Pyrrho si merces sibi in qua opere precium
esset constitueretur. Quo facinore Fabricius agere uici/
toriam suam non arbitratus regi medicam detexit: atq̄
ea fide meruit ut ad petendam amicitiam Romanorū
compelleret Pyrrhum.

¶ De constantia. Ca. v.

Neus Pompeius minantibus direpturos pecu/
niam militibus que in triumpho ferretur Serui
lio & Glaucia cohortantibus ut diuideret eā ne
seditione fieret affirmavit nō triumphaturū se sed potius
moriturum q̄ licentię militum succumberet. Castigatis
q̄ oratione graui laureatos fasces obiecit ut ab illorum
inciperent direptione: eaq̄ inuidia redegit eos ad mo/
destiam. ¶ Cesar seditione in tumultu ciuiliū armorū
acta maxime tum tumentibus animis legionem totam
exauctorauit ducibꝝ seditionis securi percussis. Mox eos
quos exauctorauerat ignominiaz deprecantes restituit
& optimos milites habuit. ¶ Paulus amisso ad cannas
exercitu offerente equum Lentulo quo fugeret supesse

Fasces laureati

Exauctorauit
totā legionē

¶ Cuius senatus nullus inire fedus cum pyrrho apud glandias
ad senatus habuit orationem in qua illud cum alijs optinuit
q̄ cum uicibꝝ senatus est. sic quo nobis mentes uerū que an
re solbant inter has dementi sese flexerunt uerū in
curo in atum malore q̄

cladi quanq̄ non per ipsum contracte noluit/ sed in co
saxo cui se uulneratus adclinauerat p̄sedit donec ab ho
stibus oppressus cōfoderetur. ¶ Varro collega eius uel
maiore constantia post eandem cladem uixit gr̄eꝝ ei
a senatu & populo acte sunt quia non desperasset temp.
Non aut uicē cupiditate sed reip. amore se sup̄fuisse re/
liquo etatis suę tpe approbavit. Nam & barbam & ca/
pillum submilit. & postea nunq̄ recumbens cibum ce/
pit honoribusq̄ cum ei deferrentur a populo renuntia/
uit dicens/ felicioribus m̄gratibꝝ reip. opus esse. ¶ Sem
pronius Tuditanus & Octauius tribuni militum omni
bus fulis ad cannas cum in minoribus castris circūse/
derentur suaserunt cōmilitationibus ut stringerent gladi/
os & per hostiū presidia erūperent secū/ id sibi esse ani
mi etiam si nemini ad erumpendū audacia fuisset/ affir
mans decantantibus. xii. omnino eq̄tibus uel peditibus
qui coitari substinerant repertis incolumes canulium
peruenerunt. ¶ C. Fonteius Crassus in Hispania cum tri
bus milibus hominum p̄datum profectus/ locoq̄ in
quo circūuentus ab Haldrubale ad primos tm̄ ordines
relato consilio incipiente nocte quo tpe minime expec/
tabatur per stationes hostium erupit. ¶ Publius decius
tribunus militum bello Sānitico Cornelio consule ini/
quis locis deprehenso ab hostibus suasilit ut ad occupā
dum collem qui in propinquo erat modicā manū mit/
teret/ seq̄ ducem his qui mittebantur obtulit: aduocatus
in diuersis hostis emisit cōsulem. Deciu aut cinxit/ ob
seditq̄ illas quoq̄ angustias: nocte eruptionem cum elu
ctatus esset Decius incolumis cum militibus consuli ac/
cessit. ¶ Idem fecit sub Atilio Calatino consule cuius ua
rie traduntur nōia. Alii Briarchium. nōnulli Cedippū.
q̄ pluriui Calpurnium fama uocitatum scripserūt. Hic
cum demissum in eam uallem uideret exercitum cu/

Desperasset
rem. p.

Minoribus
castris

ius omnia latera que erāt superiora hostis infederat de
poposcit & accepit a cōsule trecētos milites quos hortatus
ut uirtute sua exercitum seruarent in mediam uallē
decurrit/ ad opprimendos eos undiq; descendit hostis
longoq; & aspero p̄lio retentus occasionem cōsuli ad
extrahendum exercitum dedit. ¶ Cēsar aduersus Ger/
manos & regem Arionistum pugnaturus cōfusior ani/
mis p̄ cōcione dixit nullius se eo die opa/ nisi decime
legionis usurū. Quo assecutus est. & ut decumani tanq̄
precipue fortitudis testimonio concitarentur & ceteri
pudore ne penes alios gloria uirtutis esset. ¶ Lacēde/
monius quidam nobilis Philippo denuntiante multis
se prohibiturum nisi ciuitas sibi traderetur: num inquit
& patria mori nos phibebit. ¶ Leonidas Lacēdemoni/
us cum dicerentur Perse sagictarum multitudine nubes
esse facturi: fertur dixisse melius in umbra propugnabi/
mus. ¶ Celius p̄tor urbanus cum ei ius dicenti Picus
in capite infedisset: & aruspices respondissent dimissa/
aue hostium uictoriam fore. necata populū Romanū
superiorem: auem occidit: Qua occisa nostro exer/
citu uincente ipse cum .xiiii. celiis ex eadem familia in
p̄lio est occisus. hunc quidam non Celium: sed Leli/
um fuisse & Lelios non Celios periisse credunt. ¶ P. De/
cius p̄mo pater postea filius in magistratu se pro rep.
deuouerunt: admissisq; in hostem equis adepti uictori/
am patrię contulerunt. ¶ Lucius Crassus cum bellū ad/
uersus Aristonicū in Asia gerens: inter eliam & mirby/
nam in hostium copias incidisset & inuitus abducere/
tur: execratus in consule Romano captiuitatem: uirga/
qua ad equum erat usus Thraci a quo tenebatur eruit;
Atq; ab eo per dolorem concitato transuerberatus de/
decus seruitutis ut uoluerat effugit. ¶ M. Cato Censorii
filius in acie decedente equo prolapsus cum anim/

Admissis eqs

zilia
M. Cato

aduertisset gladium exisse uagina: ueritus ignominiam
rediit in hostem: ex eoq; aliquot uulneribus/ recupera/
to gladio deinde reuersus est ad suos. ¶ Petilini a Poc/
nis obsessi parentes & liberos propter inopiam eiecerūt
ipsi coriis madefactis & igne siccatis foliisq; arborum
& omni genere animalium uitam trabentes: xi. mensi/
bus obsidionē tolerauerunt. ¶ Hispani cum Fabrescen/
se omnia eadem passi sunt nec oppidum Herculeio cre/
diderunt. ¶ Calilini obsidente Hannibale tantam inopi/
am perpassi sunt: ut centum denariis murē ueniisse pro/
ditū memorię sit: cuiusq; uenditorē fame p̄isse: empto/
rem aut uixisse fidē tñ seruare Romanis p̄seuerauerūt.
¶ Cizicū cum oppugnaret Mythridates captiuos eius
urbis produxit: ostenditq; obsessis: arbitratus futurum
ut miseratione sociorum compelleret ad deditōem op/
pidanos: at illi cohortati ad paciendā fortiter mortem
captiuos/seruare Romanis fidem perseuerauerunt. ¶ E/
ginenses cum a Viathotis liberi & coniuges cederen/
tur p̄optauerūt spectare supplicia pignorum suorum
q̄ a Romanis deficece. ¶ Numantini/ ne se dederent fa/
me mori prefixis foribus domuum suarum/ prema/
luerunt.

Fabrescese

Viathotis

¶ De effectu & moderatione. Cap. vi.

¶ Vintus Fabius minucius hortante filio ut locū
idoneum paucorum iactura caperet: uis ne in/
quit tu ex illis paucis esse. ¶ Xenophon cum
equo ueberetur & pedites iugum quodam occupare
iussisset unus ex eis obmurmurādo q̄ diceret facile eū
laboriosa sedentem imperare: desiluit & gregem/

lez equo imposuit cursuq; ipse pedestri ad destinatum
iugum peruenit. cuius facti ruborem cum perpeti mi/
les non posset irridentibus commilitonibus sponte de/
scendit. Xenophontem uix uniuersi perpulerunt ut cō/
scenderet equum & laborem suum in necessaria duci
numerare uellet. ¶ Alexander cū hyeme duceret exer/
citum residens ad ignem recognoscere prętereuntis co/
pias cepit. Cumq; conspexisset quendam quoq; exina/
nitum frigore confidere loco suo iussit/ dixitq; ei Si in
Persis natus esses in regia sella sedisse tibi capitale foret
in Macedonia nato conceditur. ¶ Diuus Augustus Ve/
spasianus cum quendam adolescentem honeste natum
in militię inhabilem angustiarum rei familiaris causa
eductum ad longiorem ordinem reiecisset/ censu con/
stituto honesta missione exauctorauit.

¶ De uariis consiliis. Ca. vii.

Aesar dicebat idem esse sibi consilium aduer/
sus hostē: qui plerisq; medicis contra uicia cor/
porum fame potius q̄ ferro superādi. ¶ Domi/
cius corbulo dolabra id est sensu hostem uicendū esse
dicebat. ¶ Paulus Impatorem lenem moribus dicebat
esse oportere: significans moderatiora sequenda cōsilia
¶ Scipio Afrfricanus fertur dixisse cum eum parum
quidam pugnatorem dicerent Imperatorem me mater
non bellatorem peperit. ¶ Lucius marius Teutono pro/
uocanti eum & postulanti ut prodiret respondit: Si cu/
pidus mortis esset laqueo eum uitam posse finire/ cūq;
pemonstraret ei gladiatorem contempte statue et pro/
pe exacte etatis obiecit ei dixitq; si eum superasset cum
uictore congressurum. ¶ Quintus Sertorius/ experimē/
to didicerat se imparē uniuerso Romanorum exerci/
tū

honeste natus

honestamissio

ad longiore or
dine reiecisset

tū ut Barbaros quoq; inconsulte pugnam deposcentes
doceret. / adductis in conspectū duobus equis quorum
pualido alteri/alteri ad modū exili duos admouit iuue/
nes: similiter electos robustum & gracilem: robustiori
imperauit equi exilis uniuersam caudam abrūpere gra/
cili ualentioris per singulos pilos uellere. Cū gracili luc/
cessisset quod imperatum esset. ualidissimus cum infir/
mi equi cauda sine effectu luctaretur natura inquit Ser/
torius Romanarum uirium per hoc uobis exemplum
ostendi milites insuperabiles sunt/ uniuersos agredien/
ti/ eosq; lacerabit & carpet qui per partes attentauerit.
¶ Valerius leuinus consul cum intra castra sua explora/
torem hostium deprehendisset/ magnamq; copiarum
suarum fiduciaz haberet circumduci eum iussit terren/
diq; hostis causa exercitus suos uisendos speculatori/
bus eorum quotiens uoluissent patere. ¶ Ceclius primi/
pilaris qui in Germania post Valerianam cladem ob/
fessis nostris pro duce fuit ueritus ne Barbari ligna que
congesta erant uallo admouerent & castra eius incen/
derent simulata lignorum inopia missis undiq; qui ea fu/
rarentur effecit ut Germani uniuersos truncos amolire
tur. ¶ Caius Scipio bello nauali Amphoras pice/ & te/
de plenas in hostium classem iaculatus est quarum iac/
tus & pondere foret noxius/ & difundendo que conti/
nuerant/ alimentum prestarent incendio. ¶ Hannibal
regi Antiocho mōstrauit ut in hostiū classez uascula ia/
cularetur/ uiperis plena: quarum metu perterriti milites
a dimicatione & nauticis ministeriis impedirentur. Idē
fecit iam cedente classe sua prusias. ¶ Marcus Porcius
de impetu in classem hostium cum transiisset detur/
batis ex ea Penis/ eorumq; armis & insignibus inter su/
os distributis multas naues hostiuz quos sociali habitu
fefellerat merisit. ¶ Athenienses cum subinde a Lacę

De impetu
nota locu
one

Credo Variante
gendū

demoniis infestarentur diebus festis quos sacros minime
ue extra urbem celebrabant omnem quidem colentium
imitationem expresserunt: armis tamen ueste celatis pa-
cto ritu suo non statim Athenas reuersi sed protinus in-
de raptim acta agmine eo tempore quo minime time-
bantur agros hostium quibus subinde prede fuerat ul-
tro depopulati sunt. ¶ Cassius onerarias naues non ma-
gis ad alios usus accelas oportuno uento in classem ho-
stium misit: & incendio eam consumpsit. ¶ M. Liuius
fuso Hasdrubale hortantibus eum quibusdam ut hostem
ad internitionem persequeretur respondit aliqui & sup-
sint qui de uictoria nostra hostibus nuntient. ¶ Scipio
Africanus dicere solitus est hosti non solum dandam
esse uiam fugiendi: sed etiam muniendam. ¶ Pericles Athe-
niensis affirmavit incolumes futuros hostes: si depone-
rent ferrum: eiusque obsecutis conditionibus uniuersos qui
in cingulis ferreas fibulas habuissent interfici iussit.
¶ Hasdrubal subiiciens dolum numidis ingressus fines
eorum resisterent parantibus affirmavit ad capiendos se
uenisse elephatos quibus ferax est numidia ut hoc per-
mitterent securitatem poscentibus promisit & ex ea per-
suasione aduocatos ad ortus sub leges redegit. ¶ Aleta
Lacedemonius / ut Thebanorum comitum facilius
ex opinato aggredieretur in occulto paratis nauibus
tanquam unam omnino haret turrem comitibus in eas exerce-
bat quodam deinde ope omnes naues in Thebanas trans-
nauigantes immisit & comitibus eorum potitus est.
¶ Ptolemeus aduersus Perdica exercitu preualentem
ipse inualidus omne pecudum genus religatis ad ter-
gum que traherent carpentis agendum per paucos cura-
uit equites ipse progressus cum copiis quas habebat ef-
fecit / ut puluis quem pecora excitauerat speciez magni

numida uia
hostibus

subijcere dolum

exercitus sequentis moueret. Cuius expectatione terri-
tum fecit hostem. ¶ Mironides Atheniensis aduer-
sus Thebanos equitatus preualentes pugnaturus in cam-
pis suos edocuit manentibus esse spem aliquam salutis
cedentibus autem perniciosissimum. Qua ratione con-
firmatis militibus uictoriam consecutus est. ¶ C. Pi-
narius in Sicilia presidio enne prepositus / clauis porta-
rum quas penes se habebat reposcentibus Atheniensibus
quos suspectos eos tanquam transitionem ad penum
pararent habebat / petiit unius noctis ad deliberationem
spatium: indicataque militibus fraude Grecoz cum pre-
cepisset ut parati postera die signum expectarent: poste-
ra luce assistentibus redditurum se clauis dixit: sic idem
omnes Athenienses occidit. ¶ Hiphocrates dux Athe-
niensium classem suam hostili habitu instruxit: & ad eos
quos suspectos habebant inuectus cum effuso studio ex-
ciperetur deprehensa eorum perfidia oppidum diripu-
it. ¶ Romani cum campanis equitibus nullo modo pa-
res essent. Quintus Neuius cetero in exercitu Fuluii flac-
ci pro consulis excogitauit ut delectos exercitu ex toto
qui uelocissimi uidebantur ex melioris stature erant
spatulis non amplis & galericulis: gladiisque ac septenis
singulos hastis quaternorum circiter pedum armare eos
que adiunctos equitibus iuberet usque ad menia prouehi
deinde ibi positos nostris equitibus incipere inter hosti-
um equitatum preliari. Quo facto uehementer & ipsi
Campani afflicti sunt: & maxime equi eorum / quibus
turbatis prona nostris uictoria fuit. ¶ Publius Scipio in
Lidia cum die ac nocte hymbre continuo uexatum exer-
citu Anthiochi uideret nec homines tamen aut equos de-
ficere uerum arcus quoque madentibus neruis inhabiles

ecussit hostiu
consilia

factos exhortatus est suos/ut postero quamuis religio/
so die cōmitteret preliū quam sententiā secuta uictoria
est. ¶ Catonē uastantem Hispaniā/legati legatū qui so/
cioꝝ populus erat adierunt orauerunt auxilia. Ille ne aut
abnegato adiutorio socios alienaret/ aut deducto exer/
citu uires minueret/tertiā partem militū cibaria parare
& naues ascendere iussit/ dato precepto ut cauti uentos
retro redirēt: recedens interim aduentatis auxiliū rumor
uti lege tm excitauit animos ita hostiū consilia decussit
¶ Cēlar cum in partibus Pompeianis magna equitum
Romanoz esset manus/eaq; armoz scientia milites cō/
ficeret: ora oculosq; eorū gladiis peti iussit: & sic aduer/
sam faciez cedere coegit. ¶ Vaccei cum a Sempronio
Gracco collatis signis urgerentur uniuersas copias cin/
xere plaustris que impleuerat fortissimis uiris muliebri
ueste tectis Semproniu tanq; aduersus feminas audaci/
us ad obsidendos hostis consurgentem hi qui in plau/
stris erant aggressi fugauerunt. ¶ Eumenes Sardinus
ex successoribus Alexandri in castello quodam clausis
qui exercere equos non poterant certis quotidie horis/
ita suspendebat ut posterioribus pedibus innixi/priori/
bus alleuatis dū naturalem assistendi appetunt cōsuetu/
dinem ad sudorem undiq; crura iactaret. ¶ Marcus Ca
to pollicentibus Barbaris duces itinerū/ & insuper presi
diū si magna summa eis promitteretur non dubitauit
polliceri. quia aut uictoribus ex spoliis hostilibus dare
licebat aut interfectis soluebatur promissio. ¶ Quintus
Sempronius post infaustam aduersus Penos dimicatio
nem qua collegam Marcelluz amiserat cum comperis
set potitum anulo interfecti Hannibalem litteras circa
municipia totius Italię dimisit ne crederent eplis si que
marcelli anulo obsignate perferrent. Monitōe cōsecur⁹
ut Salapia et alie urbes frustra hānibalis dolis tēptarent

¶ Post Cannensem cladem percussis/ita Romanorum
animis ut pars magna reliquiaruz nobilissimis auctori
bus deserendę Italię iniret cōsiliū: Publius Scipio ad/
olenscens admodum impetu facto in eo ipso in quo ta/
lia agitabantur cetu pronuntiauit manu se sua interfec/
turum nili qui iurasset non esse sibi mentem destituen/
de reipublicę. Cumq; ipse primus religione tali se obli
gasset stricto gladio mortem uni ex proximis minatus
nisi acciperet sacramentum. Ille metuens ceteros etiam
exemplo coegit ad iurandum. ¶ Volscorum castra cū
prope a uirgulis siluaq; posita esset / Camillus ea omnia
que exceptum ignez usq; in uallum perferre poterat in/
cendit & sic aduersarios exiit castris. ¶ Perse bello so
ciali eodem mō ppe cū copiis omnibus interceptus est
¶ Metellus in Hispania castra moturus cum in agmine
milites continerent se intra castra Hermocrates deten/
tos eos postero die habilioribus iam suis tradidit bellū
q; confecit. ¶ Melciades cū ingentem Persarum multī
tudinē apud Maratonē fudisset Athenienses circa gra/
tulationem morantes compulit ut festinarent ad opem
urbi ferendam quam classis Persarum petebat. Cumq;
percurrissent implissentq; menia armatis Perse rati in/
gentem esse numerū Atheniensium/et alio milite apud
Maratonem pugnatum/ alio pro muris suis opponi cir
cumactis extemplo nauibus Asiam repetierunt. ¶ Pisu
stratus Atheniensis cum excepisset Megarensium clasi
sem quam illi ad eleū noctu applicuerant ut operatas
ceteris sacro feminas Atheniensium raperent: magna q;
edita cede eoruz/ultus esset suos / eadem que cepat na/
uigia Atheniensi milite compleuit/ quibusdam matro/
naz habitu captiuorum in cōspectu locatis. Qua facie
decepti magarenses tanq; suis & cum successu re nauigā
tibus effusi inermesq; rursus oppressi sunt. ¶ Conō dux

releu
sim

Operatas ce
ris sacro f
minas

1
Eufmedonia
fl.

Atheniensium uicta classe Perfarum apud insulam Cy/
pron milites suos captiuis armis induit. & eisdem Bar/
barorum nauibus ad hostem nauigauit in pamphyli/
am apud flumen Eufmedoniam. Perle quia & nauil/
gia & habitum superstantium agnoscerent nil caue/
runt. Subito itaq; oppressi eodem die & nauali & pede/
stri prelio uicti sunt.:

FINIS.:

Impressum Rome p Venerabilcm uirum Magistrū
Eucharium Silber: alias Franck. Anno. M. cccc. lxxxvii
die vero prima Iunii.

Registrum.

Primum uocat
De seditione.

Ductus
Quietis.

Vit militibus
Merentur.

Secutus est
Merentur.

Clearchus
Castellum.

Paterentur
Cladi quanq.

